ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe
zaterdag 10 mei 2014

De Antillen in de Tweede Wereldoorlog

Pagina 10 & 11

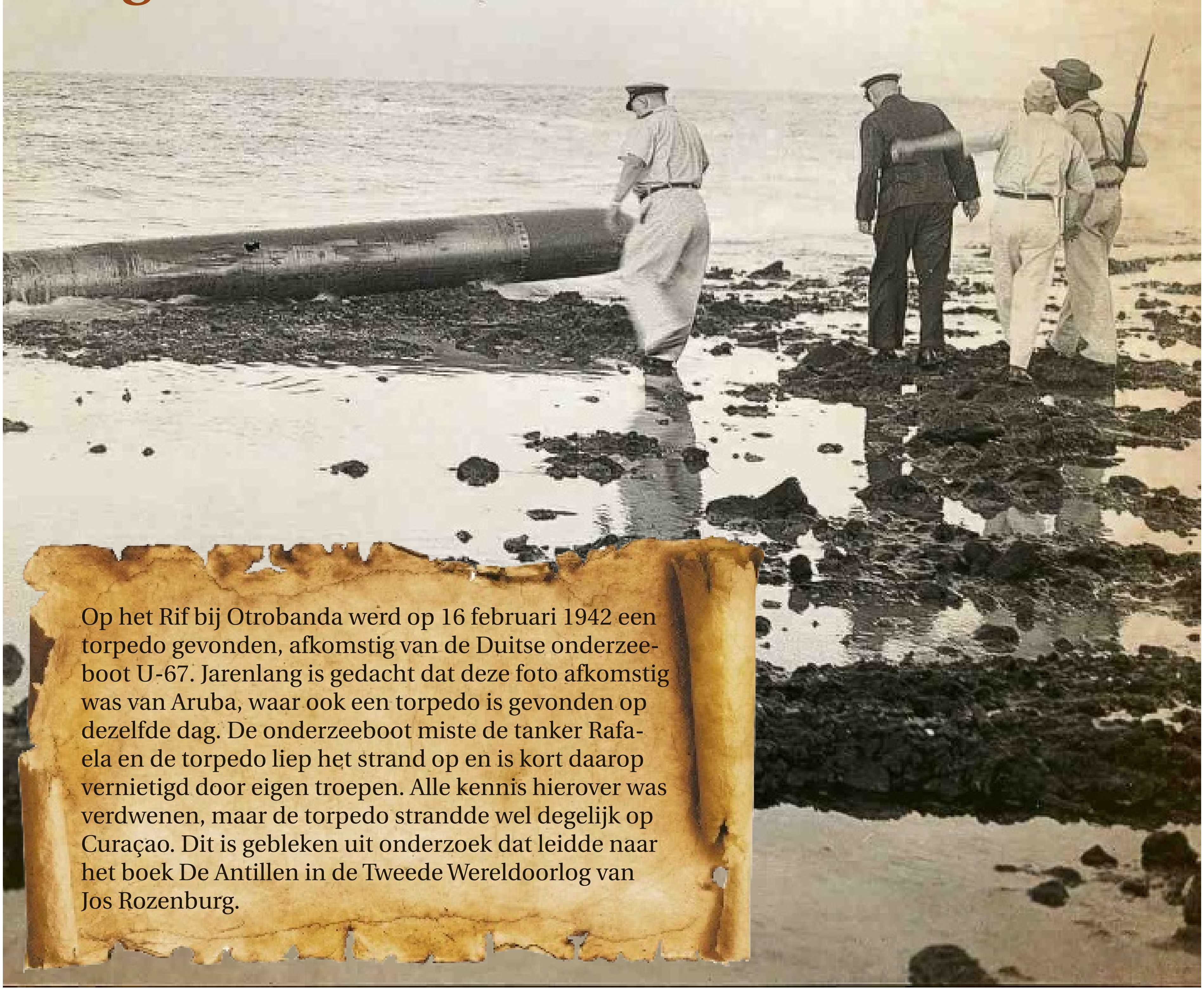

Op het Rif bij Otrobanda werd op 16 februari 1942 een torpedo gevonden, afkomstig van de Duitse onderzeeboot U-67. Jarenlang is gedacht dat deze foto afkomstig was van Aruba, waar ook een torpedo is gevonden op dezelfde dag. De onderzeeboot miste de tanker Rafaela en de torpedo liep het strand op en is kort daarop vernietigd door eigen troepen. Alle kennis hierover was verdwenen, maar de torpedo strandde wel degelijk op Curaçao. Dit is gebleken uit onderzoek dat leidde naar het boek De Antillen in de Tweede Wereldoorlog van Jos Rozenburg.

Inhoud

Voorpagina 1

Inhoud 2

Uitgelicht 3

Gezondheid 4

Reizen 5

Literatuur 6 & 7

Eten & drinken 8 & 9

De Antillen in de Tweede Wereldoorlog 10 & 11

Puzzels 12

Columns 13

Business 14 t/m 20

Foto van de week.

Welke haan is de echte: die op de stoel of die aan de muur? Deze haan stond op de stoel in de kamer van de opa en oma van Larissa Sambre.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7369050

EINDREDACTEUR Hans Vaders

VORMGEVING Wendela Ataliede
Linda van Eekeres
Sarah Kuiper
Oscar Vanegas

Voorpaginafoto: Ken Wong

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk, Islelly Pikerie
Evert Bongers, Elton St. Jago
Monique Casimiri, Marcel Truyens
Erik van Kampen, William ten Veen
Brede Kristensen, Bertine Vermeer
Shakti-Aroena Lakhi, May Voges
Judice Ledeboer, Mineke de Vries
Roxanne Martha, Miriam de Windt
Wouter Mol, Ken Wong

Thuis.

Kattenkwaad

Monique Casimiri

Er zijn van die dingen waar je altijd enorm veel lol over hebt als je eraan terugdenkt, maar waar je niet altijd over praat. Dingen die stiekem heel leuk waren, maar eigenlijk niet hoorden. Nu beseffen we dat nog meer dan in onze pubertijd natuurlijk. Dan maakt het je allemaal niet zoveel uit.

We gingen regelmatig met vriendinnen en vrienden naar Punda op zaterdagmiddag en dan belandden we steevast in een eetgelegenheid die bekend staat om zijn grote gele M. Die eettenten waren altijd op dezelfde manier opgebouwd en dat was voor ons elke keer weer reden om bij de tussenschotten te gaan zitten. naast de bankjes. Die schotten gaven je een vals gevoel van veiligheid, maar ook een mogelijkheid om rottigheid uit te halen, daar ze niet geheel tot aan beneden doorliepen. Er zat een naad in van zo'n vier centimeter. Precies groot genoeg om van alles doorheen te kunnen schieten. En dan met name ijs. Het ijs dat meekwam bij het drinken, gecrusht ijs dus. Dat paste precies in de rietjes en met een flinke blaas kon je die heel ver weg schieten. En zo waren mensen die stukken verderop zaten het doelwit. We kenden ze niet en door de schotten voelden we ons veilig.

Maar niet voor lang. Het management had het al gauw door en we werden dan ook vriendelijk, maar dwingend verzocht om het restaurant te verlaten. Uiteraard onder hevig gelach en nepgeprotesteer verlieten wij de zaak om een week later hetzelfde 'geintje' nog eens uit te halen. We waren niet eens zo slim om een ander filiaal uit te proberen. We zaten altijd in hetzelfde filiaal, meestal zelfs op dezelfde plek.

Het ging zelfs zo ver dat we het ook in Caracas deden. Ook hier in dezelfde restaurantketen, met vrienden, en ja, ook hier waren tussenschotten. En de meesten van ons spraken geen Spaans en dus voelden we ons veilig. Ik vermoed dat het management van Curaçao een kort lijntje heeft met dat van Caracas, want ook hier werden we verzocht om het pand te verlaten. We probeerden nog te doen of we ze niet verstonden, maar gebarentaal, wijzend naar de deur en ons de doorgang versperren, is nogal internationaal, daar konden we niet omheen.

In Nederland doen ze het subtieler. In de crazy piano's in Scheveningen krijg je ook gecrusht ijs in je drinken en dat vraagt om problemen. Daar zouden ze beter mee kunnen stoppen. Ook hier kon je goed schieten, vanachter de rug van je vrienden leek je er goed mee weg te komen. Alleen het gezelschap werd steeds kleiner. Iedere keer als iemand naar het toilet ging kwam deze niet meer terug. Heel vreemd. Tot ook jij aan de wandel ging en van de beveiliging te horen kreeg dat je vrienden buiten waren. Nietsvermoedend liep je naar buiten naar je vrienden. En na een joviale begroeting werd je duidelijk gemaakt door de beveiliging dat je niet meer naar binnen mocht. En daar stond je dan, buiten, ook hier eruit gezet.

Uitgelicht.

Gay Pride Curaçao

Van 30 april tot 5 mei werd de eerste South Caribbean Gay Pride Curaçao gehouden. Een succes volgens de organisatie. Het Floris Suite Hotel was volgeboekt met gasten uit verschillende landen. Er waren diverse activiteiten waaronder een cabaretdiner-avond in Restaurant Sjalotte, een themafeest rond het zwembad van Floris Suite Hotel, een boottrip met de Insulinde, een feest bij het Riffortplein in Otrobanda en een pool party bij de Water Club in Piscadera Bay. Van 24 september tot 28 september 2014 vindt de tweede Curaçao Gay Pride plaats.

Foto's: **Ken Wong en Gay Pride Curaçao**

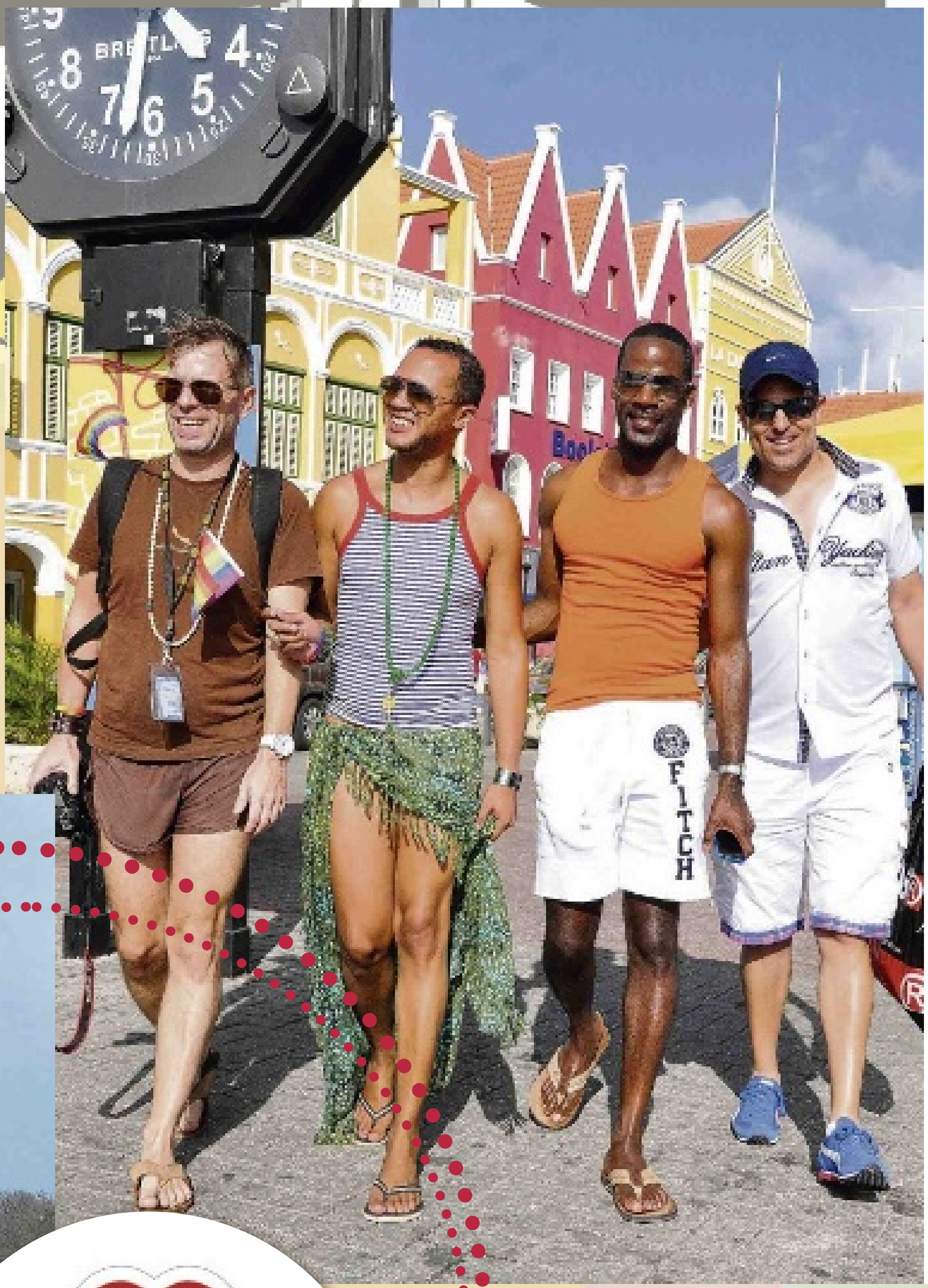

Gezondheid.

Vragen over... psoriasis

Tekst: **Wouter Mol**

Psoriasis is een veel voorkomende, chronische huidziekte. Kenmerken van de ziekte zijn rode plekken, huidschilfers, jeuk en soms pijn. De klachten worden veroorzaakt door overproductie van cellen in de buitenste huidlaag, ten gevolge van de ontsteking in de huid.
Psoriasis ontstaat als het immuunsysteem van het lichaam verkeerde signalen naar de huid zendt, waardoor de huid 6 tot 9 keer sneller dan normaal cellen aanmaakt. De groeicyclus van huidcellen duurt normaal gesproken 25 tot 30 dagen, bij psoriasispatiënten duurt dit slechts 4 tot 6 dagen.
De hoeveelheid aangetaste huid verschilt per persoon en varieert van speldenpunten tot grote vlekken die delen van het lichaam bedekken. Psoriasisplekken worden in het algemeen gekenmerkt door een scherp begrensde (roze) rode huid, bedekt met een laag witte schilfers.
De plekken komen vaak symmetrisch op het lichaam voor op ellebogen, knieën, onderrug en de behaarde hoofdhuid. Psoriasis is een aandoening waar je niet dood aan gaat en die te behandelen is. Maar het is een zeer ingrijpende ziekte omdat ze met het uiterlijk te maken heeft.

Komt psoriasis veel voor?
Naar schatting heeft 2 tot 3 procent van de wereldbevolking psoriasis. Hiermee is het één van de meest voorkomende huidaandoeningen ter wereld. Alleen al in Amerika hebben naar schatting vijf tot zes miljoen mensen psoriasis. Europa telt ongeveer 14,5 miljoen patiënten. Veel onderzoeken tonen een aanzienlijke variatie aan in het voorkomen van psoriasis. Onderzoeken in Europa, Noord-Amerika en Australië laten zien dat de huidziekte meer voorkomt bij blanken dan bij mensen met een andere huidskleur.

Is psoriasis erfelijk?
Erfelijke aanleg speelt een belangrijke rol bij psoriasis. Heeft één van de ouders psoriasis, dan is er 10 procent kans om de huidziekte óók te krijgen. Hebben beide ouders psoriasis, dan is die kans zelfs 50 procent. De symptomen van psoriasis kunnen zich op elke leeftijd manifesteren, hoewel de genetische factoren die de aandoening veroorzaken al vanaf de geboorte aanwezig zijn. Naarmate de leeftijd oploopt, hebben meer mensen psoriasis. Het voor het eerst verschijnen van psoriasis komt het meeste voor bij jongeren tussen de 15 en 25 jaar en de piek ligt bij 40 à 50 jaar.

Is psoriasis besmettelijk?
Nee, psoriasis is niet besmettelijk. Het is een immuunziekte die alleen de eigen huid aantast. Er bestaat geen bewijs dat psoriasis via lichaamsvloeistoffen (bloed of speeksel), lichamelijk contact of via de lucht kan worden overgedragen.

Welke factoren verergeren psoriasis?
Psoriasis kan een grillig verloop hebben. Veel mensen met psoriasis ontdekken dat één of meer factoren eraan bijdragen dat de psoriasis verergert:

Huidletsel:
Via het zogenaamde fenomeen van Koebner kan letsel van de huid zorgen voor psoriasisplekken. Dit letsel kan veroorzaakt worden door bijvoorbeeld tatoeage, piercing of ontharing met was. Maar ook zelfs kleine sneetjes of schrammen zorgen bij sommige mensen voor verergering.
Medicijnen:
Bepaalde geneesmiddelen worden in verband gebracht met het verergeren van psoriasis. Dit zijn bijvoorbeeld lithium, non-steroïdale anti-inflammatore middelen (NSAID's), anti-malariamedicijnen, bèta-blokkers, interferonen en het staken van een behandeling met corticosteroïden. Als u psoriasis hebt, bespreek het dan eerst met uw arts voordat u nieuwe medicijnen neemt.
Hormonen:
Veel vrouwen merken dat hormoonschommelingen zorgen voor verandering in hun psoriasis. De ernst van de symptomen kan verschillen, afhankelijk van de menstruatiecyclus of een zwangerschap.
Ziekte en stress:
Emotionele stress en infecties zoals keelontsteking, kunnen een rol spelen bij het verergeren van psoriasis.

Zijn er verschillende vormen van psoriasis?
Ja, er zijn zes verschillende vormen van psoriasis:

- Psoriasis vulgaris (chronische plaque psoriasis)
- De meest gangbare vorm. Herkenbaar aan rode plekken huid met schilfers, vooral op strekzijden van ellebogen en knieën, de behaarde hoofdhuid en de onderrug.
- Psoriasis inversa (omgekeerde psoriasis) Zichtbaar als rode plekken - zonder witte schilfers - in lichaamsplooien als oksels, liezen en bilnaad.
- Psoriasis guttata (druppel-psoriasis)
- Talrijke ronde psoriasisplekjes verspreid over armen, benen en romp. Dit houdt meestal maar enkele weken aan en ontstaat vaak na een infectie van de luchtwegen.
- Erythrodermische psoriasis (gegeneraliseerde psoriasis)
- Zeldzame vorm van psoriasis. Huid is van top tot teen bedekt door psoriasisplekken. Deze variant kan gevaarlijk zijn, omdat hij belangrijke functies van het lichaam ontregelt.
- Psoriasis pustulosa (pustuleuze psoriasis)
- Psoriasis waarbij pusblaasjes op de huid verschijnen. Deze blijven echter meestal beperkt tot handpalmen en voetzolen. De meest ernstige vorm van dit type psoriasis is gegeneraliseerde pustuleuze psoriasis. Hierbij verschijnen de pusblaasjes over het hele lichaam en breiden zich snel in aantal uit. Deze vorm treedt op in aanvallen én kan overgaan in gewone psoriasis of spontaan verdwijnen.
- Arthritis psoriatica (gewrichtspsoriasis)
- Naast huidafwijkingen heeft een aantal van de psoriasispatiënten gewrichtsklachten (arthritis psoriatica of psoriasis arthropatica). Deze verschijnselen doen denken aan reumatische gewrichtsaandoeningen.

Wat is de behandeling van psoriasis?
Hét geneesmiddel voor psoriasis is nog steeds niet ontdekt. U kunt dus niet van uw huidaandoening afkomen. Gelukkig is psoriasis wel goed te behandelen. Er zijn verschillende vormen van behandeling, te weten:

- lokale behandelingen (met smeersels die medicijnen bevatten).
- lichtbehandelingen.
- systemische behandelingen (medicijnen die u moet slikken of die per injectie of infuus worden toegediend, waaronder de zogenaamde biologicals).

De behandelend arts schrijft altijd een therapie voor die gebaseerd is op de toestand van uw huid en op het type psoriasis. Ook zullen eerdere ervaringen met een eerdere succesvolle behandeling meegenomen worden in de therapiekeuze.

Dr. W.W. Mol is huisarts te Curaçao

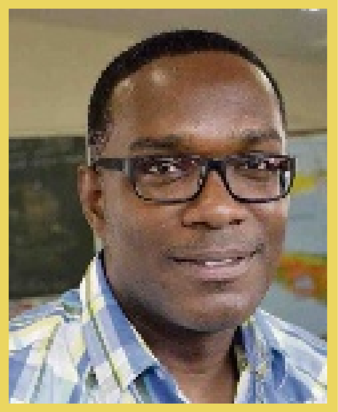

Work & Travel met Elton

Hoe meer hij reist, hoe meer hij van Curaçao gaat houden. Voorlopig is hij echter nog op wereldreis. Docent Aardrijkskunde Elton Sint Jago doet in de Ñapa maandelijks verslag van zijn belevenissen.

Bezoek aan de Joodse staat

Drie weken geleden deed docent Aardrijkskunde Elton Sint Jago verslag van zijn reis naar Jordanië. Daarvoor was hij echter te vinden in buurland Israël. Hierbij zijn bijdrage over dit bijzondere land.

Tekst: **Elton Sint Jago**

Drijven op de Dode Zee.

Ten eerste wil ik duidelijk maken, dat mijn bezoek aan Israël niet automatisch wil zeggen dat ik het eens ben met alle maatregelen/ideeën van de Israëlische regering in het algemeen.
Mijn bezoek begon met de strengste veiligheidscontrole ooit! Voordat ik mocht inchecken, werden mij tientallen vragen gesteld. Men vertrouwde de boel toch niet en ik moest mee naar een kamer. Men heeft alles, letterlijk 'alles' uit mijn bagage gehaald en gescand. Zelfs mijn bril, horloge en portemonnee moest ik op een gegeven moment meegeven. Het hele gedoe duurde iets langer dan twee uur, toen mocht ik aan boord van het vliegtuig.
Ik landde in Tel Aviv en ontmoette na jaren een oude reisgenoot weer. Ik vond Tel Aviv een levendige moderne westerse stad. De vele markten, zoals de drukke Carmel Market, en het oude stadsgedeelte Jaffa, geven je toch een gevoel dat je in het Midden-Oosten bent. De promenade langs het strand is de plek waar jong en oud rondhangt en waar veel mensen 'matkot' spelen. Het is net als tennis maar zonder een net, en de bal mag de grond niet raken.
We gingen naar een restaurantje met - volgens velen - de beste hummus van Israël. Buiten stond er een lange rij, dus het zal wel waar zijn. Hummus is puree van kikkererwten met specerijen en uien, geserveerd met pitabrood, heerlijk!
Een bezoek aan Massada was erg interessant! Dit historische complex dateert van meer dan 2000 jaar geleden en staat op de top van een berg in de woestijn van Judea. Om bij dit Unesco Werelderfgoed te komen kan je of klimmen, of met de kabelbaan. Het was een warme dag dus de keuze was snel gemaakt. Prachtig vond ik vooral de mozaïeken die goed bewaard zijn gebleven. Hierna gingen we naar de Dode Zee, gelegen op het laagste punt op aarde: - 427 meter. Het water is zo zout dat je blijft drijven. Het was de meest bijzondere ervaring van mijn hele reis. Het was geweldig dat je dus echt blijft drijven op dat water!
Jeruzalem, de hoofdstad van Israël, vond ik net een openluchtmuseum: ontzettend rijk aan geschiedenis! De oude stad van Jeruzalem is helemaal ommuurd en het is er ontzettend druk, vol toeristen die uit alle hoeken van de wereld komen om de heilige plaatsen van het christendom te bezoeken. Sommigen werden heel emotioneel bij de Heilige Grafkerk waar Jezus begraven werd, een grote en indrukwekkende kerk. Ook bij het Graf van Maria werd men emotioneel. Anderen zongen in groepen terwijl ze door de Via Dolorosa liepen, de straat waar Jezus met het kruis gelopen heeft. Ik vond het allemaal heel bijzonder om te zien! Ook de Joden hebben hun heiligste plek in Jeruzalem, namelijk de Westmuur, beter bekend als de Klaagmuur. Om er te komen moet je door een controlepost en ben je verplicht je hoofd te bedekken met een kippa of gewoon met een pet. Dicht achter de Westmuur is er een heilige plaats voor de moslims, de Rotskoepel, op een heuveltje genaamd de Tempelberg. Als je geen moslim bent mag je daar niet naar binnen. Ik was er gedurende de moslimfeestdagen Waqf Al Arafa-Hajj Eid-al-adha en dan mag je er niet eens in de buurt komen! De Olijfberg met de vele Joodse graven heb ik ook beklommen. Vanaf de top heb je een uitstekend zicht over oud-Jeruzalem en op de controversiële muur tussen Jeruzalem en de Palestijnse gebieden.
Na Jeruzalem ging ik naar het noorden: Nazareth. De Arabische bevolking vormt hier de meerderheid en ik vond het een klein, relaxed stadje. De mensen vond ik er ook aardiger dan in de andere plaatsen waar ik geweest ben. Ook Nazareth en omgeving telt een aantal plaatsen die van interesse zijn voor christenen, want Jezus heeft hier namelijk gewoond. De voornaamste is de Basiliek van de Aankondiging, gebouwd op de plaats waar Maria van engel Gabriël gehoord zou hebben dat ze een zoon ter wereld zou brengen.
Ik bezocht de Zee van Galilea, het grootste zoetwatermeer van het land, waar gezwommen kon worden. Ook ging ik een kijkje nemen bij de ruïnes van Capernaum, een oud vissersdorpje waar Jezus vaak kwam en waar veel van zijn discipelen vandaan kwamen.
Met een tour heb ik de Golanhoogten bezocht, een gebied dat sinds 1967 door Israël gecontroleerd wordt. Het landschap is hier totaal anders en er is veel meer groen. Een wandeling in een kleine vallei van het Hermon Nationaal Park met de Banias-waterval was erg mooi. Ook was er een wijnproeverij voordat we verder reden naar de Mount Bental met haar oude militaire bunker met uitzicht op buurland Syrië.

Bedankt voor het lezen en tot de volgende keer!

Tel Aviv

Masada

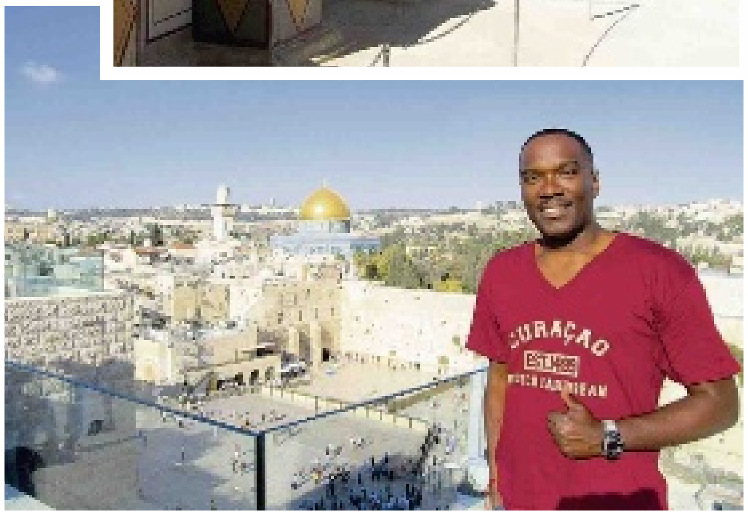

Jerusalem

Impressies van het Bocas Literatuur

Het vierde Bocas Literatuur Festival vond van 23 tot 27 april plaats in het centrum van Port of Spain, Trinidad. Soms vragen mensen mij: wat is er nu zo bijzonder aan dit festival? Wat het eerste opvalt is de perfecte organisatie onder leiding van Marina Salandy-Brown en haar creatieve team. Eensgezind stralen zij een aanstekelijk enthousiasme uit. Ieder festival opnieuw krijgen ze het voor elkaar een sfeer te scheppen waarin plaats is voor kwaliteit en diversiteit, zonder spanningen en conflicten. Trinidad is natuurlijk prominent aanwezig, maar de bijdragen van vele andere Caribische eilanden worden er niet minder om gewaardeerd. Dit festival creëert syntropie.

Tekst: **Brede Kristensen**

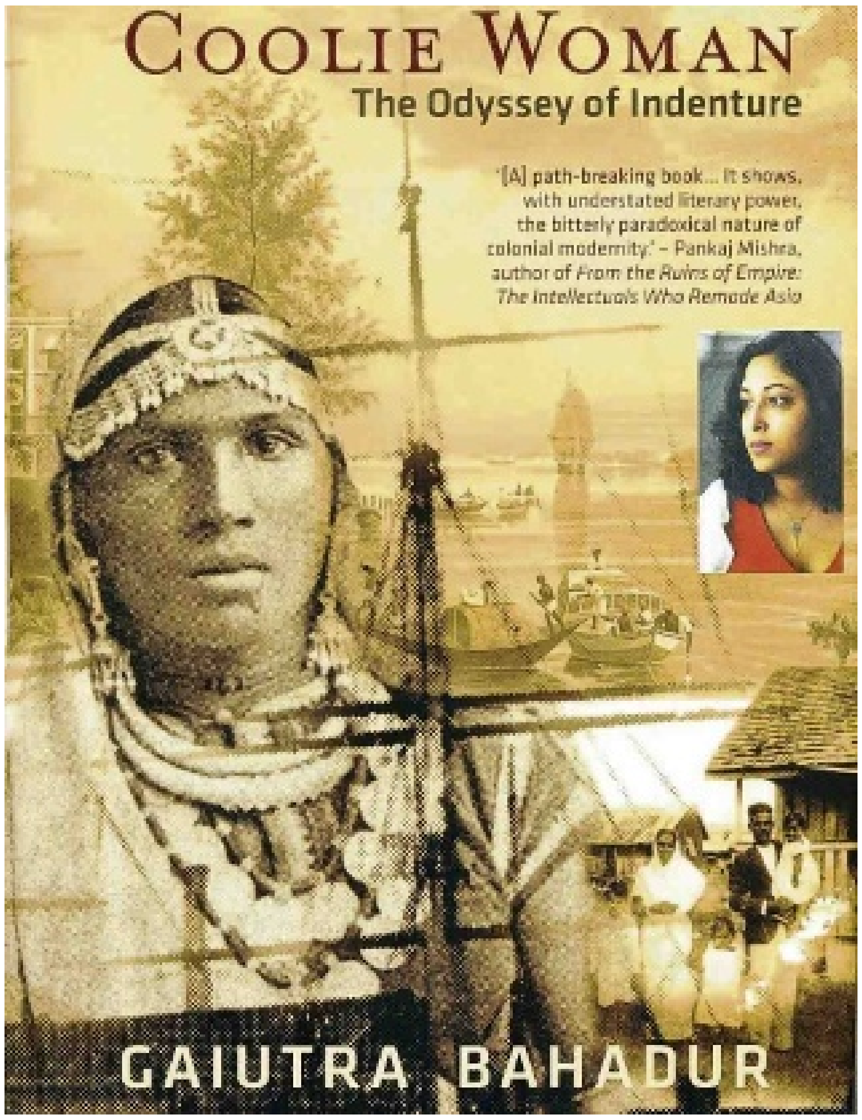

Het is een prachtige gelegenheid om bekende en minder bekende auteurs te ontmoeten. Bovenal is het de gelegenheid nieuwe gedichten, verhalen, of essays over literatuur te presenteren en reactie te ontvangen en verwerken. Naast formele presentaties zijn er voordrachten, discussies, workshops en interviews. Bezoekers verklaren keer op keer het festival als buitengewoon inspirerend te ervaren. Daarmee kan ik van harte instemmen. Behalve het hoofdprogramma zijn er programma's voor kinderen en voor jonge aankomende auteurs. Ja, ook kinderen ontvangen een stimulans om te lezen en te schrijven.

Het Guyanese dichtersduo, Grace Nichols en haar partner John Agard, schitterde met een onvergetelijke voordracht. Als Nichols optreedt weet je niet wat je meemaakt. Een voordracht? Zang? Rap? Dans? Toneel? Mime? Cabaret? Het vloeit allemaal in elkaar over. Laten we het maar 'dub-poetry' noemen. Het mag dan wel een typisch Jamaicaans poëtisch gerecht zijn, kennelijk kunnen ze er in Guyana ook wat van. Afwisselend traden ze op, Grace en John, het gehoor betoverend, om het een verrassend moment later met briljant relativerende humor te onttoveren. Iedereen staat weer met beide benen op de grond, zij het met een lastige boodschap om te verwerken. Want vergis je niet, deze dub-poetry geeft te denken, veel te denken.

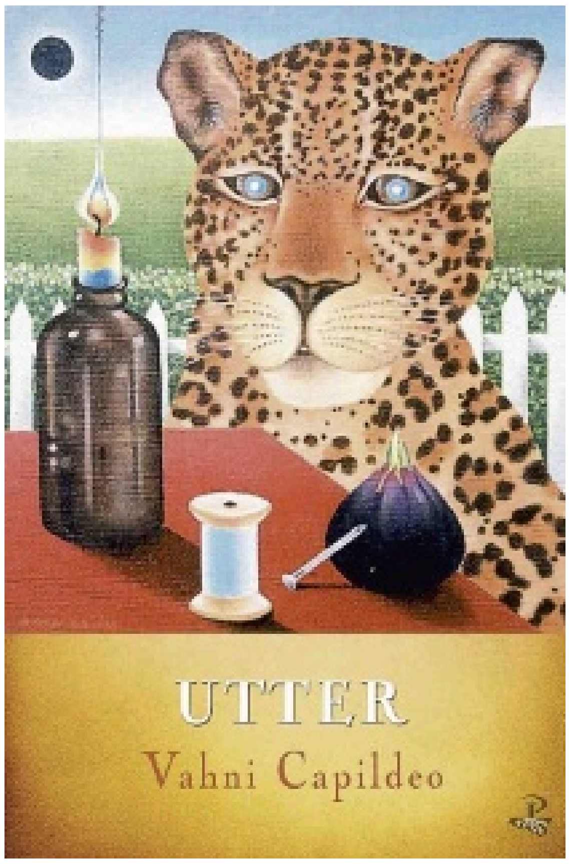

Hoe anders klonk Caryl Phillips, deze eminente Britse schrijver, afkomstig uit St. Kitts maar opgegroeid in Engeland en thans werkzaam in de Verenigde Staten. Zijn optreden lijkt een beetje gereserveerd Brits, tot er een tipje van de Caribische sluier van zijn ziel wordt opgelicht. Het publiek is er ineens helemaal bij. Subtiel feest der herkenning. Hoe culturen mensen kunnen beïnvloeden en vormen. Het tegenovergestelde van entropie, verval dat in een gesloten systeem onvermijdelijk is. Phillips lijkt de belichaming te zijn van een multi-culturele persoonlijkheid, die het multiculturele zonder rancune creatief weet te benutten om verhalen en romans te schrijven bedoeld om deze werkelijkheid een beetje leefbaar en een beetje zinvol te maken. Voor iedereen herkenbaar.

Het optreden van de jonge dichteres Vahni Capildeo uit gastland Trinidad is een hoofdstuk apart. Dat begint al met de wijze waarop zij spreekt. Alsof ieder woord gewikt en gewogen wordt alvorens te worden uitgesproken. Bij het uitspreken krijgt elk woord, kort of lang, zijn bijzondere nadruk, waarbij de laatste medeklinker wordt verlengd, alsof ze bang is dat die de herinnering aan dat woord gelijk zal wissen. Je zou denken dat ze erg veel tijd nodig heeft om iets te zeggen. Maar dat valt mee. Het eindresultaat lijkt op klaterend water in een langzaam stromend beekje. Tijdens een interview werd haar gevraagd een typering te geven van haar eigen poëzie. Het antwoord was opmerkelijk simpel: ik schrijf poëzie om dagelijkse ervaringen te verwerken. Dat was ook meteen het einde van de eenvoud, want vervolgens legde ze uit hoe dat verwerken zich bij haar voltrekt. Dit waren zo ongeveer haar woorden. De meeste mensen verwerken door te kletsen en te ratelen en doorspekken dat geratel met dooddoenerige huis-tuin-en-keuken clichés, alsof daarmee de kous af is. 'Tob niet, het loopt toch anders'. Zulk soort dingen. Of alles moet door de zeef van wereldbeschouwing of partijideologie. Of nog erger, de Eeuwige wordt erbij gesleept (alsof die zich laat slepen). Geruststellende woorden ontstaan, de verbijstering verdwijnt, het vuur wordt geblust, zodat alles weer normaal schijnt en de ziel lekker kan slapen. Nee, Capildeo wakkert het vuur aan, confronteert simpele ervaringen met tegen-ervaringen, met vragen, gedachten, gevoelens, voorstellingen en wonderlijke associaties waarmee die ervaring helemaal niet klopt, waardoor eigenlijk alles altijd anders is. Haar vermogen om een gevoel van doordachte vervreemding op te roepen is groot.

Haar gedicht over 'regen' dat als titel heeft 'I show you a mystery' eindigt zo:

When I shall have evolved and rain begins
Again to finish falling, I expect
No change beyond diminished strangeness;
When, depth by depth, each room hammock colour,
And the source of blue has gone to earth,
The rest is an assumption:
Such blue: nowhere else.

Haar laatste bundel Utter (2013) waarin ook dit gedicht te vinden is, laat zien dat alles wat we beleven en niet beleven 'utterly mysterious' is. Niets klopt, maar alles is. En alles is vooral verontrustend zodat je nooit weet of je wel op het goede been staat.

Gaiutra Bahadur uit Guyana presenteerde haar internationaal veel aandacht trekkende Coolie Woman, The Odyssey of Indenture, (2013). Het is het verhaal van haar eigen overgrootmoeder die in 1903 in India als koelie werd gecontracteerd om te werken op een plantage, ergens aan de andere kant van de wereld, in een land waar ze zich geen voorstelling van kon maken, British Guyana zoals het toen heette. Bahadur, journaliste, ging op zoek naar de geschiedenis van haar overgrootmoeder. Het is een opvallend evenwichtig verhaal geworden, zonder zweem van rancune vanuit een sterke betrokkenheid geschreven. Dat maakt het verhaal geloofwaardig.

Naar schatting werden zo'n kwart miljoen jonge vrouwen in India geronseld om te werken op de plantages in de koloniën. Hun verhaal is onderbelicht gebleven. Niemand schreef erover. Er bestaan immers geen teksten om ons te informeren. Hoe ze deze geschiedenis dan heeft kunnen schrijven? Door niet te buigen voor de 'terreur van de tekst', stelt ze strijdvaardig. De tekst was toentertijd een mannendomein. Mannen schreven, vooral Britse mannen.

Festival in Trinidad

De Indiase vrouwen konden lezen noch schrijven, maar dat betekent niet dat ze niet bestonden. Ze konden wel vertellen over wat er was voorgevallen. Om deze geschiedenis te schrijven moest ze dus haar toevlucht nemen tot de overgeleverde verhalen en tot fotomateriaal uit het eigen, beperkte familiearchief en uit andere archieven, die haar op nieuwe sporen zetten en verbanden lieten zien. En tot officiële verklaringen, contracten, cijfers en bewaarde berichten. Na jaren studie heeft ze al die puzzelstukjes in elkaar weten te schuiven om een beeld van deze 'Odyssey of Indenture' te reconstrueren. De ondertitel is mooi gevonden, maar de reis van haar overgrootmoeder kan beter niet geassocieerd worden met die van de grote Griekse held. Zij was een koelievrouw die niets in te brengen had en die uit noodzaak gedwongen een afgrijselijke reis moest ondernemen. Deze geschiedenis is dus een 'anti-Odyssey'. Ze was vijf jaar oud toen ze werd uitgehuwelijkt. De naam van haar echtgenoot kon ze zich niet meer herinneren, want ze was niet ouder dan 12 jaar toen ze weduwe werd. Toen begon de ellende in haar leven pas goed. Als afgedankte kindvrouw kreeg ze een aanbod om op reis te gaan naar een plantage waar ze omgerekend in Curaçaos geld zo ongeveer 25 cent per dag zou verdienen. Dat leek haar een aanlokkelijk aanbod. Ze stond met haar rug tegen de muur. Er waren meer vrouwen of meisjes, het is moeilijk te zeggen hoe je hen moet noemen, die waren geronseld. Samen werden ze ingescheept op een schip, waar de geronselde mannen veruit de meerderheid vormden. En dan was er de Britse bemanning. Het is niet moeilijk je een voorstelling te maken van het lot van die paar vrouwen op het schip. Het werd een chaotische reis, over zeeën die van kleur en stemming veranderden, over stormen, zeeziekte, honger, gebrek aan water, ziekte, dood, opstand, straf en of dat niet allemaal genoeg was, waren er de ruzies over de vrouwen, voor wie geen man een cent hoefde te betalen. 'Oersoep' zo typeert Bahadur deze reiservaring. Of een testcase voor overleving. Hoe en waarom enkele vrouwen wisten te overleven, blijft voor het nageslacht een raadsel. Daarna begon in Guyana op de suikerplantage een nieuwe episode van misère in haar leven. Langzaam,stap voor stap, begint voor volgende generaties het leven en samenleven weer enigszins menselijke vormen aan te nemen. Maar om iets van het huidige Guyana te begrijpen zijn de geschiedenissen van Afrikaanse slaven en Indiase koelies nog steeds onmisbaar. 'In den beginne was er de boot. De boot bracht ons naar deze wereld', schrijft Bahadur. In gedachten voegde ik eraan toe: 'de boot schiep deze wereld'. De interviewer vroeg haar of deze zin, zo vol symboliek, haar visie is op de menselijke geschiedenis in het algemeen. Ze moest het antwoord schuldig blijven. Later sprak ik met haar over het verschijnsel dat alle mensen onder contract staan, zij het met wisselend ongenoegen en wisselende afloop. Komt er ooit een eind aan het contracteren van medemensen? Ze sprak de hoop uit dat haar boek zal helpen voorkomen dat er weer op zo extreem onmenselijke wijze gecontracteerd wordt. Ik deel haar optimisme niet, maar ze schreef wel een indrukwekkende geschiedenis.

De drie Bocas-prijzen gingen traditiegetrouw naar recente werken op het gebied fictie, poëzie en essayistiek. De ene hoofdprijs (vraag is hoe de kwaliteit van een ananas met die van een banaan of een mango te vergelijken) ging naar Robert Antoni voor zijn historische roman 'As Flies to Whatless Boys). Zie Letra vorige week.

Hoe nu verder met Bocas? Het succes is zo groot dat de sponsoring voor volgend jaar al grotendeels rond is. Het plan is om de diversiteit van dit Caribische festival nog verder te vergroten door een input van de Franssprekende eilanden. Ook een input vanuit Curaçao volgend jaar lijkt nu tot de mogelijkheden te behoren. Deze is reeds in voorbereiding.

Ars Poëtica.

Quhen

[When] that I spelled and uttered your word's harsh start

– too young to understand – I told nobody that

you fetched up in my heart like a stalactite:

formed, formal, ruckled, fell;

struck through, I breathed you out,

nobody noticing you'd made me your kingdom,

in all the frozen variety of your freedom.

Vahni Capildeo,
Utter, Peepal Tree Press

Letra

Joost de Vries
Joost de Vries heeft met zijn roman 'De republiek' in Brussel verrassenderwijs de Gouden Boekenuil gewonnen, een Vlaamse boekenprijs van 25.000 euro die jaarlijks wordt uitgereikt. 'Een boek dat inslaat als een bom, geschreven in een uitgepuurde stijl en bovendien internationale klasse ademend', oordeelde de jury. Joost de Vries (kunstredacteur bij de Groene Amsterdammer) debuteerde in 2010 met 'Clausewitz'. De Republiek is zijn tweede roman. Net als zijn debuutroman Clausewitz staat dit boek bol van historische, cultuurwetenschappelijke en filosofische verwijzingen. Op zijn postmodernistisch. Wie graag een bord met bontgeschakeerde intellectualistisch postmoderne pap voorgeschoteld krijgt, komt hier aan zijn trekken. Friso de Vos, hoofdredacteur van De Slaapwandelaar, een academisch tijdschrift met bijzondere aandacht voor Hitlerstudies, wordt na het plotselinge overlijden van zijn goede vriend en collega professor Josep Brik, onaangenaam verrast wanneer blijkt dat niet hij, maar een jonge student naar voren kruipt als de intellectuele troonopvolger. Daarop blijkt zich ook in een postmoderne omgeving het ordinair menselijke patroon van jaloezie, onzekerheid, zelfbedrog en wraakzucht te kunnen ontvouwen. Want daarover gaat deze roman. Helaas ligt de gelijkenis met het werk van Don DeLillo (White Noise, 1985) er duimendik bovenop.

Joost de Vries

Herman Koch
Deze week verschijnt een nieuwe Herman Koch: 'Geachte Meneer M'. Sommigen vinden zijn werk subliem. Anderen zien hem als een producent van sophisticated pulplectuur. Een voorproefje:

'Het was alsof ze in de keuze van haar kleding tot in de kleinste gebaren een voorschot nam in de verschijning van uw vrouw, die al het volgende ogenblik op de achterbank van de wegrijdende taxi uit mijn gezichtsveld - uit ons gezichtsveld - verdween.
Hoe lang blijft ze weg? Een week? Twee weken? Het doet er niet zoveel toe. U bent alleen, dat is het voornaamste. Een week moet genoeg zijn.
Ja, ik heb bepaalde plannen met u, meneer M. U denkt misschien dat u alleen bent, maar vanaf vandaag ben ik er ook. In zekere zin ben ik er natuurlijk altijd al geweest, maar nu ben ik er echt. Ik ben er, en ik ga voorlopig niet meer weg.
Ik wens u een goede nacht - uw eerste nacht alleen. Ik doe nu de lichten uit, maar ik blijf bij u.'

Penedès, land van Torres en cava

Nog geen uur rijden ten zuiden van Barcelona ligt Penedès, de belangrijkste productieregio van Catalonië. Er komen veel verschillende wijnen uit het gebied, van mousserende Cava's tot droge rode en witte wijnen en zoete dessertwijnen. In de 19e eeuw was Penedès een van de eerste gebieden dat begon met het produceren van massawijnen. Voor een gedeelte werden deze geëxporteerd naar Frankrijk.

Tekst: **Erik van Kampen**

Aan het einde van de 19e eeuw werd een groot deel van de wijngaarden in Penedès vernietigd door de druifluis. Veel wijnbouwgrond is toen opnieuw aangeplant met voornamelijk witte druiven. In Penedès werd ook de allereerste Cava, de mousserende Spaanse wijn, ontwikkeld.

In het warmste gedeelte van Penedès staat van oudsher veel Malvasia en Moscatel aangeplant. Deze druiven worden verwerkt in zoete versterkte wijnen. Tegenwoordig worden steeds meer wijngaarden opnieuw aangeplant voor stevige rode wijnen.

In de vallei groeien echte witte cava-druiven als de Macabeo, Xarel-lo en Parellada. De Tempranillo en Cabernet Sauvignon worden hier ook steeds meer verbouwd. Aan de voet van het Centraal Plateau is het relatief koel. Hier staan veel witte druiven aangeplant.

De familie Torres

In de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw is Penedès geheel gemoderniseerd. De beroemde wijnmakers Miguel Torres en zijn zoon namen daarbij het voortouw.
Ze introduceerden als eersten roestvrijstalen opslagtanks. Miguel Torres Jr. studeerde oenologie in Frankrijk en experimenteerde met internationale druivenrassen en inheemse druivenvariëteiten. Hij ontwikkelde innovatieve wijnen van onder meer Cabernet Sauvignon, Chardonnay en Riesling, die hij mengde met verschillende inheemse druivenrassen.
In september 2013 ben ik weer gedurende een paar dagen in Barcelona en ga weer eens op bezoek bij wijnhuis Torres.
Het wijnbedrijf ligt in het dorpje Pacs del Penedès. Daar heeft het een groot bezoekerscentrum waar de deuren wijd open staan. Voor wijnliefhebbers is het zeker de moeite waard om te bezoeken.
Het is niet druk, we zitten nog in het voorseizoen. Bij de entree worden we hartelijk ontvangen. Vervolgens komen we in een kleine filmzaal waar we in korte tijd de geschiedenis van de familie Torres en het wijnhuis voorbij zien komen. Daarna worden we uitgenodigd voor de 'Tunnel der Seizoenen'. Om ons heen zien we de seizoenen in de wijngaard veranderen. Op een knappe manier hebben ze ook de aroma's hierin verwerkt, wat het tot een bijzondere ervaring maakt. Daarna is het tijd voor de rondleiding. Bij de poorten van de wijnmakerij zien we hoe de versgeplukte oogst wordt afgeleverd. We rijden door de wijngaarden, krijgen uitleg over hoe de verschillende soorten wijn gemaakt worden en gaan de oude en nieuwe kelders in. Alles hier is tiptop in orde. We zien alles wat je bij een wijnhuis van formaat verwacht.
Maar er zijn ook andere zaken die direct opvallen: Velden met zonnepanelen, windmolens en elektrische auto's die haast geruisloos voorbij rijden. De natuur en omgeving liggen Torres nauw aan het hart. Zoals de voorvader van Miguel Torres al zei: "Goede wijn zonder respect voor de natuur bestaat niet."
In hun wijnbouw maken ze gebruik van biologische alternatieven voor agressieve producten zoals bestrijdingsmiddelen. In 2010 werd Torres door het Business Magazine uitgeroepen tot meest 'groene' wijnhuis ter wereld.
De rondleiding eindigt met een uitgebreide proeverij, voorzien van een bijpassend hapje. Het was weer een feestje. De wijnen van Torres staan voor een constante kwaliteit en zijn in alle prijsklassen te vinden. Na de proeverij werden we nog getrakteerd op een glas 'Mas La Plana', misschien wel Torres' beroemdste wijn.
Rekening houdend met het verschil tussen laag, midden en hoog kan men stellen dat Penedès een gematigd mediterraan klimaat heeft met maxima van rond de 30 graden Celsius en minima van 3 graden Celsius. Dankzij het gevarieerde landschap met verschillende microklimaten, kunnen de boeren een zeer ruime selectie wijnen maken.

Men kan zich Penedès het beste voorstellen als een reuzentrap met drie treden, gelegen tussen de Middellandse Zee en het Spaanse Centraal Plateau. De laagste trede ligt op een hoogte tussen zeeniveau en 250 meter en is gekend onder de naam Baix-Penedès. Dit is een warm gebied dat gewone kwaliteitswijnen produceert. De tweede trede is Medio-Penedès, gelegen op 250 tot 500 meter, en produceert de betere wijnen van deze D.O. De extra hoogte zorgt voor een koeler klimaat terwijl de zuidoostelijke ligging ten opzichte van de zon gunstig is voor het rijpen van de druiven.
Het hoogst gelegen is Penedès Superior (500 tot 800 meter), aan de rand van het Centraal Plateau. Hier heerst een nog koeler klimaat en van de druiven die hier groeien wordt zeer goede wijn in kleine hoeveelheden gemaakt.

De bodemgesteldheid is overal vrijwel gelijk, hoewel de lagergelegen zones vooral uit zand bestaan en de hogergelegen meer klei bevatten. De bodem van Penedès heeft veel kalksteen tot wel 20 procent en de hoger gelegen gronden, met de beste wijngaarden zelfs nog meer. De bodem is rijk aan fosfor en heeft een laag kaliumgehalte.
Penedès telt wel 121 inheemse druivenvariëteiten, en geïmporteerde variëteiten, dat is wat dit gebied zo divers maakt en keer op keer weer interessant voor mij om er weer terug te keren en nieuwe ontdekkingen te doen en oude liefdes opnieuw te bezoeken.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

WIJNADVIES

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Torres, Coronas Crianza

Druivensoort: **Cabernet Sauvignon en Tempranillo**
Streek: **Penedès, Spanje**
Kleur: **Bruinrood**
Geur: **Eikenhout en bospaddenstoelen**
Smaak: **Intense aardse smaken, zacht zwart fruit**

Mooie klassieke wijn van het wereldberoemde wijnhuis Torres. Het meest ecologische wijnhuis van Spanje maakt alleen maar kwaliteitswijnen in de Penedès in de provincie Catalonië bij Barcelona.
Het fijne aan wijnen van de Tempranillo-druif is dat ze vaak een mooie zachte structuur hebben met diepe aardse smaken, denk hierbij aan truffel, leer, zoete aardappel en tabak. Ook proeven we rijp zomerfruit als blauwe bessen en bramen.
Een wijn die dus erg smakelijk is in het glas. Daarbij zorgt de Cabernet Sauvignon voor structuur en body en dat geeft deze Coronas meer diepgang en kracht om er gerechten bij te eten met een hoger smaakgehalte.

Mijn voorkeur gaat uit naar gebakken Catalaanse worstjes met knoflook, peper en een klein beetje gerookte rode paprikapoeder, daarbij een aardappelsalade met zwarte olijven, bospaddenstoelen en walnoten. Een volwassen wijn, helemaal rijp en goed uitgebalanceerd.

Santé!

Erik van Kampen, sommelier

LICORES MADURO

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Food for thought.

Maaltijdsalade met de kids

Een gouden regel om uw kinderen aan gezonde voeding te laten wennen, is door variatie, variatie, variatie. Als u voor voldoende variatie zorgt, blijft de spanning erin. Veranderen van spijs doet eten geldt ook voor kinderen. Een vegetarische maaltijdsalade kan een goed voorbeeld zijn. Voldoende afwisseling zorgt er bovendien ook voor dat uw kind nog meer verschillende voedingsstoffen binnen krijgt.

Tekst: **Miriam de Windt**

Het aantal calorieën en koolhydraten is wat aan de hoge kant, maar dit recept is ook een hele maaltijd. U kunt eventueel rauwkost erbij serveren, meer hoeft niet. Ik kan u wel aanraden om minder olijfolie te gebruiken, om het totaal aan vetten te minderen. Overige voedingsstoffen worden in voldoende mate geleverd. Vezels, ijzer en de vitamines zijn goed vertegenwoordigd in deze salade. De vitamine C is afkomstig van de aardappelen en peterselie. Het ijzer en de vezels komen van de aardappelen en de bonen.

Bespreek waarom gezond eten goed voor uw kinderen is.
Kinderen kunt u al heel jong op hun eigen niveau uitleggen waarom het van belang is om gezond te eten. Probeer het dus af te stemmen op het niveau van uw kind. Gooi niet al uw kennis in 1 keer op tafel, maar integreer het in de dagelijkse gesprekjes. Als ze begrijpen waarom u bepaalde keuzes maakt zullen ze gezond eten niet zien als straf.

Het recept van deze week is een goed voorbeeld om uw kinderen kennis te laten maken met een vegetarisch gerecht. De bonen fungeren als vleesvervanger. Bovendien is het een gerecht dat heel snel klaar is. De hele familie kan in minder dan een uur aan tafel zitten met een gezonde maaltijd. Zeker als iedereen meehelpt met het koken.

Heb geduld

Een andere gouden regel... geduld. Natuurlijk zou u willen dat uw kinderen uw ideeën en visies gelijk klakkeloos accepteren, maar helaas is dat maar bij weinig kinderen het geval en soms ook niet meteen. In het begin lijkt de missie misschien kansloos en zou u soms liever de weg van de minste weerstand kiezen, maar na een tijdje gaat u merken dat het steeds gemakkelijker gaat en de kinderen wennen aan een gezonde manier van eten. Kinderen kunnen toch verbazend snel dingen oppikken en zich eigen maken. Zeker als u een manier bedenkt om gezonde voeding als zijnde heel stoer uit de bus te laten komen. Heb dus geduld, uw inspanningen worden echt beloond!

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor een kinderportie (8 kids):

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	427 / 1793	21%
Natrium	321 mg	16%
Eiwitten	14 g	14%
Kalk	84 mg	12%
Vetten	17 g	23%
IJzer	6.2 mg	78%
Verzadigde vetten	0	0
Vitamine A	122 mcg	17%
Cholesterol	0	0
Vitamine B1	0.38 mg	48%
Koolhydraten	55 g	20%
Vitamine B2	0.19 mg	19%
Voedingsvezels	17 g	55%
Vitamine C	40 mg	80%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor gezonde kinderen van 7-10 jaar.

Voedingswaarde voor een portie volwassenen (6 pers.):

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	570/ 2394	29%
Natrium	429 mg	21%
Eiwitten	19 g	19%
Kalk	112 mg	16%
Vetten	23 g	34%
IJzer	8.3 mg	55%
Verzadigde vetten	0	0%
Vitamine A	162 mcg	18%
Cholesterol	0	0%
Vitamine B1	0.51 mg	51%
Koolhydraten	73 g	29%
Vitamine B2	0.25 mg	19%
Voedingsvezels	22 g	73%
Vitamine C	54 mg	76%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May.

Maaltijdsalade met aardappelen en bonen

Ingrediënten:
2,5 pond aardappelen, in de schil gekookt, in stukken gesneden
2 blikken zwarte bonen, afgespoeld in een zeef en uitgelekt
1 blik rode kidneybonen, afgespoeld in een zeef en uitgelekt
4 tenen knoflook, fijn gehakt
1 eetlepel gemalen komijn
1 eetlepel paprikapoeder
1/2 cup extra virgin olijfolie
3 eetlepels rode wijnazijn
grof zeezout
vers gemalen zwarte peper
2 bosjes platte peterselie, grof gesneden
2 bosjes cilantro, grof gesneden
2 doosjes cherrytomaatjes, afgespoeld en gehalveerd, voor de garnering

Bereidingswijze:
De in stukken gesneden warme aardappelen met de bonen mengen.
Op smaak brengen met de rest van de ingrediënten.
Met de tomaatjes garneren.
Voor 6 personen.

Eet smakelijk,

May

‘Weinig mensen weten van belangrijke rol Antillen in Tweede Wereldoorlog’

Nog steeds weten te weinig mensen van de belangrijke rol die de Antillen speelden tijdens de Tweede Wereldoorlog, een rol waarop de eilandbewoners juist uitermate trots kunnen zijn. Dat zegt Jos Rozenburg, die afgelopen week op de eilanden zijn zojuist verschenen boek aanbood: De Antillen in de Tweede Wereldoorlog. Een boek dat de oorlogshandelingen op de eilanden beschrijft vanuit het perspectief van alle partijen. “Met dit onderzoek wil ik een bijdrage leveren aan de geschiedschrijving van de eilanden en daarmee aan de bewustwording van de eigen bevolking.”

Tekst en foto: **Mineke de Vries**

Op het monument aan het Waaigat staan 129 namen genoemd van gesneuvelde Antillianen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Namen van mensen van wie eigenlijk niemand meer iets weet, wie het zijn, hoe ze zijn omgekomen.

En zijn dit wel alle slachtoffers of zijn er nog meer? Naast zijn onderzoek naar wat aan oorlogshandelingen plaatsvond rond de Cariben, heeft Rozenburg de 129 gesneuvelden een gezicht willen geven en heeft bovendien nog 37 mensen toegevoegd. Van elk van de slachtoffers heeft hij het persoonlijke verhaal opgetekend. Met deze lijst denkt hij redelijk compleet te zijn in het totale aantal slachtoffers dat is gevallen, waaronder overigens ook Antillianen die zijn omgekomen in bijvoorbeeld Nederlands-Indië. Het zijn namen die Rozenburg graag op het monument bijgeschreven zou zien. “Het onbekende verhaal moet worden verteld. Want wat de vorige generatie heeft gedaan, zijn lessen waaruit de huidige generatie lering kan trekken.” Daarmee spreekt hij ook de hoop uit dat dit wellicht leidt tot een grotere 4 mei-herdenking aan het Waaigat dan de paar mensen die daar nu elk jaar de oorlogsslachtoffers herdenken.

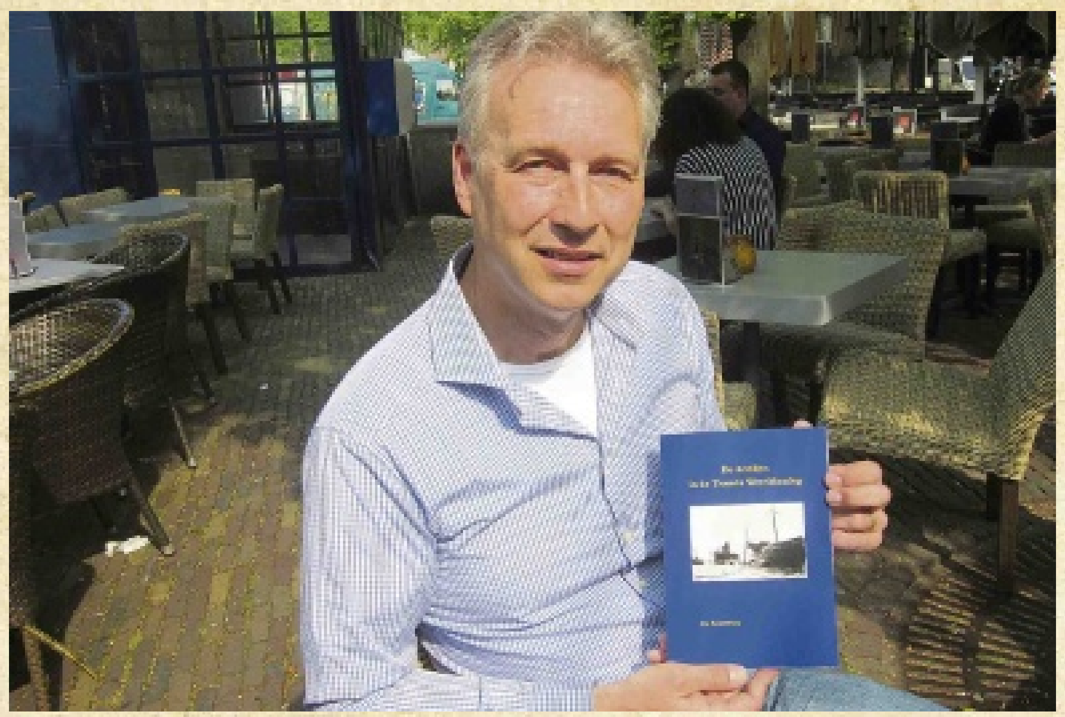

Jos Rozenburg met zijn boek.

Marinus van Niel was marinier en diende op de 12cm batterij bij Bullenbaai. Hij was stukscommandant en stond op post toen de Duitse onderzeeboot U-130 op 19 april 1942 met haar 10,5cm boordkanon begon te vuren op de olietanks bij Bullenbaai. Zonder aarzelen en op eigen initiatief opende hij het vuur met zijn kanon en schoot direct terug. Hij dwong, met zijn bemanning, de onderzeeboot tot vluchten. Er was geen enkele schade aan de olietanks, dank zij zijn voortreffelijke optreden. Als dank werd hij per direct bevorderd tot korporaal der mariniers, in het bijzijn van Gouverneur Wouters en andere hoge gasten.Zijn dappere reactie behoedde Curaçao voor een grote ramp.

Antilliaanse gesneuvelden

Vanaf het ministerie van Defensie in Den Haag komt hij wandelend naar het plein waar we op een zonnig terrasje hebben afgesproken, een plastic zak in de hand, met daarin een exemplaar van zijn boek dat net van de pers is gerold. Rozenburg begon het onderzoek dat ten grondslag ligt aan zijn boek in de tijd dat hij bij de staf van de zeemacht gedurende drie jaar op Parera was gestationeerd. Als hoofd operaties was hij verantwoordelijk voor de operationele aansturing van rampenbestrijding, de strijd tegen drugssmokkel en illegale immigratie. Na zijn opleiding aan het Koninklijk Instituut voor de Marine in Willemsoord in Den Helder was hij gedurende zijn loopbaan van inmiddels dertig jaar al regelmatig in het Caribisch gebied geweest, ofwel met een fregat patrouillerend op zee of met een Orion vanuit de lucht.

Toen hij in 2005 tekende voor een periode van drie jaar in de West werd hij tevens gevraagd als consul van de Stichting Oorlogsgraven. “Ik stond er eigenlijk van te kijken dat er oorlogsgraven waren op de Antillen en ging op onderzoek uit, deed overal navraag naar de 129 namen bij het Waaigat, maar er was niemand die er iets van wist. Ik begon mijn zoektocht in de archieven van de Stichting Oorlogsgraven en vond direct andere slachtoffers. Ik wilde weten wie die mensen waren. Tegelijkertijd merkte ik tijdens mijn literatuuronderzoek dat er amper geschiedschrijving was over de oorlog op de Nederlandse Antillen.” Rozenburgs aandacht en interesse waren gewekt, wat het begin was van acht jaar onderzoek en resulteerde in zijn uiterst zorgvuldig gedocumenteerde uitgave.

Ooggetuigenverslag

“Mijn bedoeling was een boek te maken dat een chronologische weergave is van alle oorlogshandelingen. Het mooie is dat ik door in alle archieven te duiken een overzicht kreeg hoe de verschillende partijen tegen dezelfde gebeurtenissen aankeken, dus vanuit Amerikaans, Antilliaans en Duits perspectief.” Nadat hij namelijk tijdens zijn jaren op Curaçao het archief van de Benedenwinden - St. Maarten was slechts tijdelijk bezet door Franse troepen - had bestudeerd, zette hij eenmaal terug in Nederland zijn onderzoek voort in de Nederlandse, Duitse en Engelse archieven en die van de Verenigde Staten. Het mooiste voorbeeld van de verschillende perspectieven van dezelfde gebeurtenis leverde de combinatie van feiten over een aanslag op een onderzeeboot. “Ik kreeg een ooggetuigenverslag van een Arubaan die nog leeft, vond het verslag van de Amerikaanse bommenwerpervlieger die de boot bombardeerde en het verslag van de onderzeebootcommandant. Deze verslagen gecombineerd geven een fascinerend verslag van een situatie.”

In de loop der jaren bouwde Rozenburg een kring om zich heen van historici en geïnteresseerden die hem hielpen met zijn onderzoek. Ook Fundashon NAAM - het National Archaeological Anthropological Memory Management op Curaçao leverde de eerste jaren een grote bijdrage. “Zij gingen in het weekend zoeken naar overblijfselen op plaatsen waar ik dacht dat wat geweest moest zijn, bijvoorbeeld een uitkijkpost. Ik ben hen, maar ook alle anderen dan ook zeer erkentelijk.”

Onderschat

Het ongekende belang van de Antillen tijdens de Tweede Wereldoorlog zat hem in het feit dat de raffinaderijen van Aruba en Curaçao de geallieerden gedurende de gehele oorlog voorzagen van brandstof, waardoor uiteindelijk de Duitsers konden worden uitgeschakeld. De raffinaderijen waren dan ook doelwit van de Duitsers, zodat deze tijdens de oorlog sterke militaire bescherming kregen, in het bijzonder uiteraard Bullenbaai. Restanten van de verdediging hiervan zijn nog op Curaçao te zien. Rozenburg vertelt in zijn boek het verhaal van deze verdediging: wat gebeurde er precies, waar zaten ze, wie waren het?

Overigens heeft Nederland onderschat hoe belangrijk de eilanden waren ten tijde van de Tweede Wereldoorlog, iets wat de geallieerden, Britten, Fransen en de Duitsers wél zagen. Rozenburg verklaart dit uit het feit dat de aandacht in Nederland uitging naar de bezetting en naar Nederlands-Indië, dat economisch gezien belangrijker was. De enige vrije gebiedsdelen van het Koninkrijk, de Antillen en Suriname, werden ondergeschoven. Daarbij kwam dat de Nederlandse krijgsmacht was verwaarloosd omdat Nederland van plan was neutraal te blijven.

Bezetting van de eilanden

In zijn onderzoek stuitte Rozenburg op onthutsende documenten, waaruit bleek dat de geallieerden van plan waren om de eilanden te bezetten, eventueel tegen de wil van Nederland in. “De plannen van de Fransen en de Britten lagen klaar om de eilanden te bezetten als Duitsland Nederland zou binnenvallen. Er is een document van 4 mei 1940 waarin de afspraken over de bezetting van de eilanden letterlijk staan beschreven en waarin uitdrukkelijk staat dat Nederland niet geïnformeerd zou worden. Vanuit Jamaica zou Frankrijk Aruba bezetten, de Britten Curaçao.” Dat laatste leek logisch omdat Shell al voor een deel Brits was en ze het dus konden ‘verkopen’ als het beschermen van eigen belangen.

Geheim voor Amerika

In dat licht moeten we het dan ook zien dat Engeland onmiddellijk steun aanbood toen de Duitsers Nederland binnenvielen. Als hulp in de strijd tegen de Duitsers vroegen ze regeringsleiders per direct uit te wijken naar Londen. En daarbij deden ze het aanbod een oogje in het zeil te houden op de eilanden, omdat Nederland zijn handen vol had aan de bezetting. Nederland ging op het aanbod in, waardoor een keiharde bezetting werd omgezet in een vreedzame troepenmacht op de eilanden. “Op 10 mei 1940 trokken de troepen dan ook met toestemming van Nederland de eilanden binnen. De troepenmacht kon op Curaçao niet rekenen op een warm welkom, aangezien het tegen het gevoel van trots indruiste dat men werd gedwongen tot samenwerking met de Britten terwijl de bevolking dacht zichzelf wel te kunnen beschermen.”

De bezetting door de geallieerden werd overigens geheim gehouden voor Amerika, omdat die anders zelf de eilanden zou bezetten en Aruba wellicht het plan zou opvatten zich bij Amerika aan te sluiten. Maar toen Amerika door Pearl Harbor actief bij de oorlog betrokken werd, namen zij het direct over: in dezelfde week dat de Amerikaanse troepen binnentrokken in februari 1942, bliezen de Britten de aftocht op Curaçao. Met de capitulatie van Frankrijk waren de Fransen overigens al van Aruba vertrokken, omdat Nederland daar toen vanzelfsprekend geen Fransen meer wilde.

Rozenburg: “Het bleef tot de komst van de Amerikanen vreedzaam op de eilanden. Vanaf het moment dat Hitler - die in eerste instantie Amerika buiten de oorlog wilde houden en het dus ook niet in het Caribisch gebied wilde - ook Amerika de oorlog verklaarde, kwamen de Duitsers in actie en begonnen de raffinaderijen aan te vallen, onder meer met een gelijktijdige aanval op 16 februari 1942 op Aruba, Curaçao en Venezuela. “Dit verhaal in mijn boek is de enige keer dat ik niet helemaal objectief ben geweest en ik mijn kanttekeningen heb geplaatst bij het feit of alle beslissingen verstandig waren.”

Op 2 mei jongstleden bood Rozenburg zijn boek aan aan de gouverneur van Aruba, op 4 mei aan de gouverneur van Curaçao en op 6 mei aan de gezaghebber van Bonaire. Daarnaast verzorgde hij een aantal lezingen. “Ik zie mijzelf als een soort boodschapper van de geschiedenis van de eilanden, ik vond dat ik iets terug moest doen voor de geweldige jaren die ik er zelf heb gewoond.”

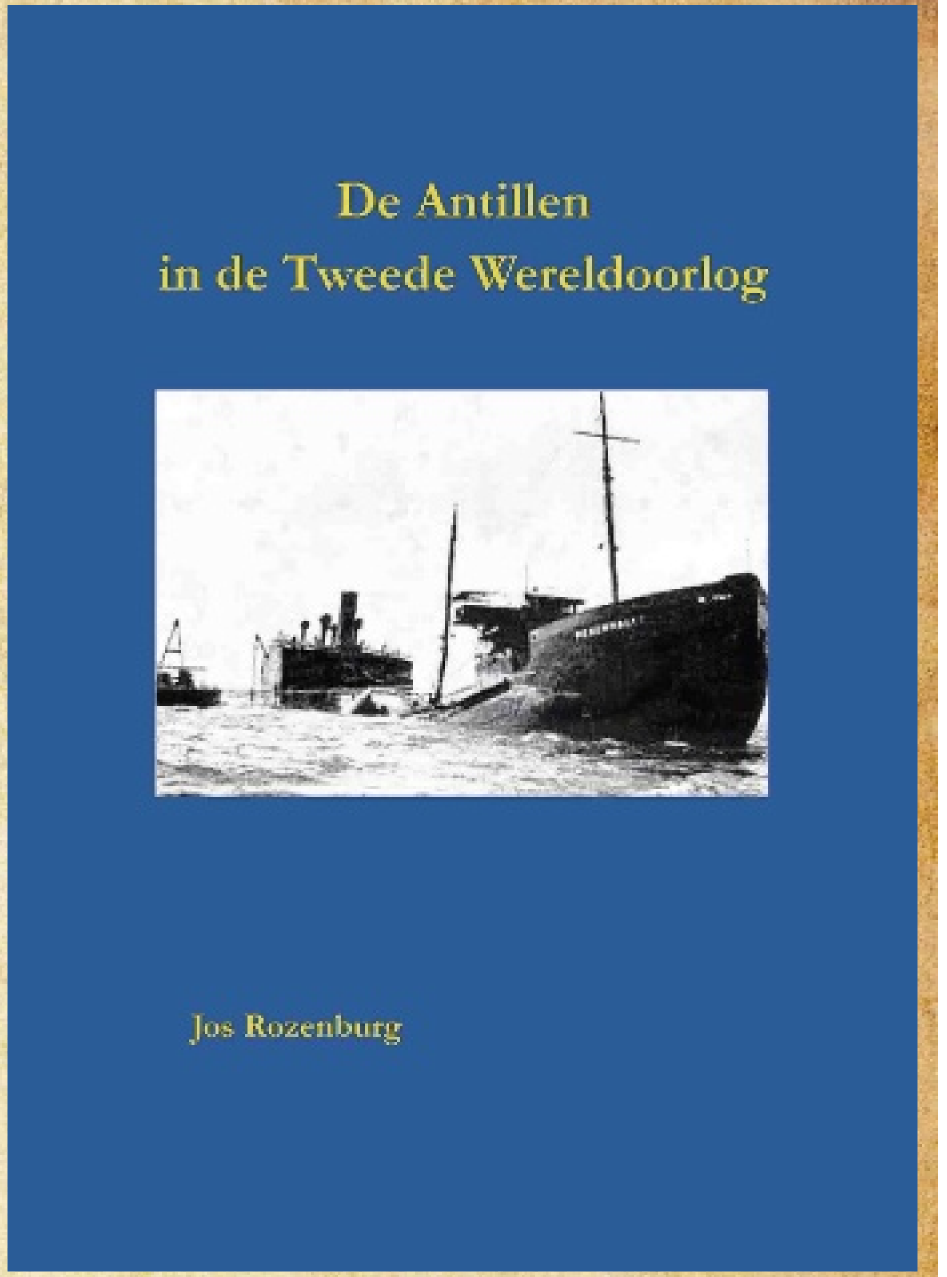

Liefdesverhouding

Rozenburg is momenteel defensie-attaché voor de Baltische staten en Finland en zodoende - daar waar het militaire samenwerkingszaken in Noord-Europa aangaat - militair adviseur van de Commandant der Strijdkrachten. Hij heeft nog drie jaar te gaan, nog één nieuwe baan, die niet op Curaçao zal zijn. “Ik sluit echter niet uit dat ik als pensionado terug zal gaan. Dat eiland heeft me in zijn greep, ik voel me geen bezoeker, geen makamba. Vanaf de eerste dag dat ik voet aan de grond zette, is mijn liefdesverhouding met Curaçao begonnen.” Het kostte hem dan ook moeite weer in Nederland te wennen, vond mensen onbeleefd en agressief in het verkeer. “Ik mis nog altijd de warmte, op alle gebied. Het heimwee blijft.”

Ontroerd vertelt hij hoe hij van Julianadorp ‘s morgens om half zes hardliep naar Parera. “Het was dan nog donker en de Emmabrug was vaak open om de eerste schepen door te laten. Dan zat ik daar op het bankje te wachten en zag de zon opkomen. De schoonheid daarvan ontroerde me elke dag opnieuw.”

Niet vergeten

Rozenburg mag dan militair zijn, zijn boek is niet geschreven in opdracht van defensie. “Het is een persoonlijk project, dat een gat opvult in de geschiedschrijving van de eilanden.” Hij hoopt dat er voldoende animo voor het boek komt dat het rendabel wordt er een Papiamentstalige versie van te maken, omdat het de geschiedenis van de Antillen betreft. “Ik denk dat het een toegankelijk, prettig leesbaar boek is, ook voor jongeren, niet te academisch. De losse verhalen geven een goed beeld van zowel de Duitse, Antilliaanse, geallieerde en Nederlandse kant. Omdat het de geschiedenis van meerdere kanten belicht, levert het een objectief verhaal van zowel de aanvaller als de verdediger.” Een verhaal, als onderdeel van de geschiedenis van de eilanden, dat niet mag worden vergeten.

De Antillen in de Tweede Wereldoorlog, Jos Rozenburg, ISBN 9789087594305. Vanaf 20 mei te koop bij de boekhandels, het Maritiem Museum en het Nationaal Archief. Introductieprijs 49 gulden.

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
2. Sedert; 6. rillen; 12. ruimtelijk; 15. gemzenleer; 17. sajetgaren; 18. getal; 20. wateronkruid; 21. netto; 22. bende; 25. Duits lidwoord; 26. invaller; 29. inzicht; 30. vaalgeel; 33. gehoororganen; 35. glasaaltje; 37. instemming; 39. Engelse titel; 40. Amerikaanse staat; 42. Leger des Heils; 43. armoedig; 45. schrijfgerei; 46. dreef; 48. deelbaar door twee; 50. deel van een trap; 51. schenking; 52. langzaam (muz.).

VERTICAAL:
1. Administratienummer; 2. Indische visfuik; 3. Iers Republikeins Leger; 4. keurig; 5. muzieknoot; 7. maanstand; 8. op de grond neerkomen; 9. en meer andere; 10. met tegenzin; 11. Noorse goden; 13. totalisator; 14. Italiaans eiland; 16. azijn; 18. briefomslag; 19. springbron; 23. watergeest; 24. ontzag; 26. deel van een vis; 27. lange smalle ondiepte in zee; 28. weggetje in een bos; 29. schilderen; 31. hard roepen; 32. Europese hoofdstad; 34. rivier (Sp.); 36. vrede; 38. groet; 40. roofdier; 41. karakter; 44. Bijbelse figuur; 47. Bijbelse figuur; 49. deel van een Franse ontkenning; 50. Tunesië (op auto's).

1	■	2	3	4	5		■	6	7	8	9	10	■	11
12	13					■	14	■	15				16	
17					■	18		19	■	20				
21			■	22	23				24		■	25		
■		■	26								27	■		■
28	■	29					■	30				31	■	32
33	34			■	35		36			■	37		38	
39			■	40						41	■	42		
43			44		■	45			■	46	47			
	■	48			49	■		■	50				■	
51							■	52						

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Faustina Frank
Boegoeroei 89
Aruba

J. Steenbaar
Kaya Janthiel 19
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

ZWEEDSE PUZZEL

duikelen / pacht		verdrietig / grafvaas		vraagstuk		Turkse eretitel		boeknummer / welig groeiend		vruchtje / sportbeoefenaar	
				kleinigheid / effen							
café / Afrikaanse staat						klaphoed / Frans lidwoord					
							slot / machinepistool				hierheen
droog (van wijn)		begunstiging / symbool kobalt							uitroep van spijt / edelachtbare		
			aartsbisschop			patiënt					
Frans kerstlied					rookartikel						

CRYPTOGRAM

					1	2		3
4		5		6	■		■	
	■		■		■		■	
	■	7						
8			■		■	■	■	
	■	■	■		■	9		
10		11						
	■		■	■	■			
12								

HORIZONTAAL:
1. Geen jonge kop (4); **4.** Tegenvaller die je beter niet om je nek kunt krijgen (5); **7.** Milieuvriendelijke hond? (7); **8.** Die takel hoort plezierig te zijn (3); **9.** Moes van dit dier voor een bedelaar (3); **10.** Uiterst gewezen molentrechter (7); **12.** Hoofddeel van een topman (7).

VERTICAAL:
2. De ster voor Zembla (4); **3.** Pak een tas en slaag! (6); **4.** Klinkt als een klok in het orkest (8); **5.** Zich voortbewegen in files (4); **6.** Kleine handdruk van een hond (6); **9.** Het maakt me razend dat de koopman een kledingstuk verliest (4); **11.** Dat advies levert geld op (3).

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

L	X	E	L	P	I	T	L	U	M	N	G	T
E	G	N	E	R	E	K	I	P	O	I	U	S
R	G	N	A	L	E	B	T	Y	T	O	A	G
U	N	T	I	U	R	K	A	A	G	R	N	D
T	R	E	L	L	M	R	T	A	E	I	N	I
A	E	L	T	N	L	S	R	Z	L	E	E	E
N	I	A	S	N	E	E	IJ	A	S	R	S	H
G	D	A	N	E	E	R	T	N	E	O	IJ	G
O	L	T	A	S	P	R	E	S	T	N	H	I
O	E	A	G	N	E	M	P	S	N	K	P	M
H	T	N	A	T	R	D	E	S	S	A	O	M
S	E	A	N	U	A	R	N	U	F	A	A	I
N	N	I	U	B	E	E	R	I	A	L	P	L
A	W	T	G	P	G	R	O	Z	G	N	O	S
M	A	I	M	G	N	A	S	I	P	E	E	W
N	L	A	N	E	P	M	I	H	C	S	B	K

Aanprijzer
Aanstelling
Ampere
Begin
Belang
Gans
Kenau
Knor
Kruit
Ligbad
Manshoog
Multiplex
Nataal
Naturel
Natuurmensen
Neteldier
Ophijsen
Passeren
Pikeren
Pisang
Ragout
Rayon
Schimpen
Slimmigheid
Statig
Wintertaling
Wolfsprenten
Zorg

© Puzzelland/140510

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

	8			3				6
9					7			
		6	2		9	5		
8	1		5					4
				6			1	
	5		7	1	3			
	6		8		1	4	3	
		7			5		8	2
4		8			6			9

HEAVY

						7	5	3
8								
		5						
6		8	4					
	7			1	9		6	
3		2						5
		9		8				2
				6	2	3	1	

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

2	6	8	9	4	5	1	7	3
3	9	5	2	7	1	4	8	6
7	4	1	6	8	3	5	2	9
6	8	9	4	2	7	3	1	5
1	7	2	5	3	9	6	4	8
5	3	4	1	6	8	7	9	2
8	1	3	7	5	2	9	6	4
9	2	6	3	1	4	8	5	7
4	5	7	8	9	6	2	3	1

Heavy

2	4	6	7	5	1	3	8	9
9	7	1	8	3	2	5	4	6
8	3	5	9	4	6	7	1	2
5	1	4	2	8	7	6	9	3
6	8	7	1	9	3	4	2	5
3	9	2	5	6	4	1	7	8
7	6	9	4	2	5	8	3	1
1	2	3	6	7	8	9	5	4
4	5	8	3	1	9	2	6	7

Cryptogram:
Horizontaal: 1. Vers; 4. patas; 7. amoreel; 8. tel; 9. kam; 10. terrein; 12. kwartel.
Verticaal: 2. Elbe; 3. slalom; 4. poststuk; 5. taal; 6. spotje; 9. knal; 11. Ria.
Woordzoeker:
GROEISTOF

Zweedse puzzel

■	B	■	G	■	E	■	O	■	Ÿ	■	C
R	E	D	E	■	O	V	E	R	S	T	E
■	P	U	M	P	S	■	F	I	C	U	S
K	A	N	A	R	I	E	■	L	O	R	■
■	L	■	K	O	N	K	E	L	■	K	M
P	E	R	■	N	E	■	V	E	L	Ÿ	N
■	N	U	R	K	■	W	A	N	K	E	L

Prijspuzzel

S	■	I	B	S	E	N	■	G	A	P	E	N	■	F
E	S	K	I	M	O	■	F	■	M	O	R	E	N	E
I	M	A	G	E	■	T	I	L	■	R	E	T	O	R
N	A	T	■	K	R	O	K	A	N	T	■	E	G	M
■	L	■	M	E	E	R	S	T	O	E	L	■	A	■
D	■	P	I	N	U	P	■	W	R	E	E	D	■	B
O	N	Y	X	■	M	E	N	E	N	■	O	A	S	E
E	E	G	■	R	A	D	E	R	E	N	■	M	A	L
R	O	M	E	O	■	O	O	K	■	E	T	A	N	G
A	■	E	R	B	Ÿ	■	N	■	K	R	A	S	■	I
K	R	E	F	E	L	D	■	H	O	F	S	T	E	E

Helpen bij huiswerk

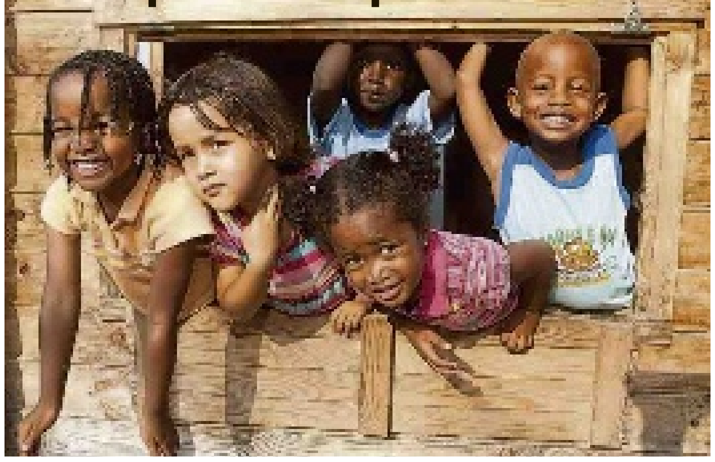

Wanneer een kind de leeftijd heeft bereikt om naar de basisschool te gaan, begint er een periode waarin van hem steeds meer wordt verwacht zodat hij zelfstandig en verantwoordelijk te werk kan gaan. Omdat huiswerk voor de meeste kinderen niet altijd even leuk en gemakkelijk is, moeten kinderen hierbij toch af en toe begeleid worden. In deze column geef ik een paar tips hoe u dit kunt doen.

Tekst: **Bertine Vermeer**

Na een schooldag is het logisch dat een kind even pauze nodig heeft voordat de hersenen weer aan het werk moeten worden gezet. Om dan te voorkomen dat huiswerk telkens maar wordt uitgesteld, is het goed om hiervoor een vaste tijd op de dag af te spreken.
Wees realistisch en zorg ervoor dat er ook tijd is voor huiswerk. Ouders denken vaak dat het goed is voor de ontwikkeling om hun kind aan veel buitenschoolse activiteiten deel te laten nemen. Dat kan het ook zijn, maar ga hier niet te ver in.

Fijne studieplek

Kies voor het huiswerk maken een vaste plek, zonder afleiding van tv, internet of geklets. Voor sommige kinderen kan het overigens wel helpen als er zachte muziek aanstaat. Dat hangt weer af van de prikkelgevoeligheid van het kind. Zorg voor een ergonomisch ingerichte studieplek. Dus - hoe fijn het ook lijkt - niet met een boek op bed, op de bank, of in een hangmat, maar in een rechte houding op een stoel achter het bureau. Dan gaat huiswerk maken een stuk beter en efficiënter.
Door als ouder interesse te tonen in wat er op school wordt geleerd, krijgt het kind ook het gevoel dat het nuttig is en trots mag zijn op wat voor nieuwe, interessante dingen het leert.
In de context plaatsen
Om lesstof te begrijpen en te beheersen is het belangrijk om verbanden te kunnen leggen. Een handige en leuke methode hierbij is 'mindmapping'. Hiermee kan je met kernwoorden en plaatjes lesstof categoriseren en in de context plaatsen. Vooral voor beelddenkers is dit een effectief instrument. U kunt het leren ook leuker en interessanter maken door er een soort quiz of puzzel van te maken, of door op school geleerde lesstof te koppelen aan de praktijk.

Stimuleer zelfstandig leren

Wanneer een kind tijdens het huiswerk maken vastloopt, kunt u als ouder twee dingen doen:
U doet voor hoe het (volgens u) moet en laat het kind de rest van de oefeningen op uw manier oplossen. Of u helpt het kind om er zelf achter te komen hoe het volgens hem moet. U kunt bijvoorbeeld vragen naar eerdere successen. Zijn er vergelijkbare vraagstukken te bedenken die het kind zelf wist op te lossen? Benoem die, vraag hoe hij dat toen heeft gedaan en geef het kind hiermee vertrouwen in zichzelf. Dan volgt de oplossing vaak al snel.
De tweede manier vergt iets meer geduld en vertrouwen, maar werkt uiteindelijk veel effectiever en positiever.

Tuma mi Man

Tuma mi Man is een kinderdagverblijf, dat behalve reguliere opvang ook sociale opvang biedt aan minderbedeelde kinderen uit de achterstandswijken in de omgeving Parera. Voor meer informatie over Tuma mi Man: info@tumamiman.com / +5999 4659200, of Facebook: www.facebook.com/FundashonTumaMiMan

Ir. Bertine Vermeer is office-manager en innovatie-deskundige bij Tuma mi Man.

Huntu Kòrsou.

Helpende handen overzee (2)

Toen ik de kop van het artikel 'Studenten geven speelgoed aan Amigunan di Christo Fuik' las in de krant, begon mijn hart een dansje te maken van blijdschap.

Tekst: **Shakti Aroena Lakhi**

Jongeren die bijdragen aan een 'better quality of life' op Curaçao. Dat vind ik prachtig. En het bijzondere is ook nog dat deze groep jongelui in Tilburg studeert en van daaruit zich inzet voor hun geboorteland. Ondanks dat zij dik achtduizend kilometer van hun 'roots' vandaan zitten, is hun band met Curaçao sterker dan ooit.

Het draait hier om het project 'Futuro Kolorido' (FK) dat begonnen is zoals Robbert Teixeira, co-projectleider van dit initiatief aangeeft: "Als een spontaan brainstormmoment van vrienden om iets bij te kunnen dragen aan de ontwikkeling van Curaçao." Athena Sulvaran, marketingdirecteur vult hem aan: "Om zodoende iets terug te geven aan ons eiland." Het viel de studenten op dat er binnen de Curaçaose samenleving geen binding is met elkaar en dat langs elkaar heen wordt geleefd. Sulvaran: "Daarom hebben wij het project FK opgezet om juist bij te kunnen dragen aan het verkleinen van deze 'gap' door onder meer samen dingen te doen." Dit wil FK bereiken via de jeugd. "Het hart van kinderen is nog puur en open, wat het samen dingen doen juist vergemakkelijkt", legt Teixeira uit.
In augustus vorig jaar is FK begonnen met haar eerste pilot waar het betreffende artikel over ging. Het doneren van speelmateriaal aan Fundashon Amigunan di Christo, een stichting die naschoolse opvang biedt aan (kansarme) kinderen uit Fuik en omstreken. Het ging om spullen die gemaakt waren door de studenten van afval, zoals picknicktafels en een kunukuhuisje vervaardigd van oude pallets en plantenbakken, een wip en stoelen van oude autobanden. Teixeira legt mij uit hoe dit bijdraagt aan het verkleinen van het 'gat'. "Wij willen hier een gebaar geven aan de kinderen dat zij niet vergeten worden. Het is erg voor een kind om het gevoel te hebben dat niemand aan je denkt. Dit is niet goed voor de ontwikkeling van hun eigenwaarde. Waardoor hier al zo jong de kloof ontstaat van het wij- en zij-gevoel." Maar dit is niet het enige waar FK aan wil bijdragen. "Wij willen ook de samenleving laten zien dat je van oude spullen nieuwe kunt maken en dat je niet alles hoeft te kopen. En dat bespaart geld op den duur", aldus Teixeira. Zo voldoet dit initiatief aan alle aspecten van duurzaamheid. Sociaal, groen en economisch.
FK valt onder het project van de wereldwijde non-profit organisatie Enactus Tilburg University die duurzaam ondernemerschap stimuleert en hiermee een positieve bijdrage levert aan burgers en de gemeenschap. In Nederland heeft zowat elke studentenstad er een, dus ook Tilburg. Daar zijn vijf studenten uit Curaçao en Aruba actief met FK. Voor de toekomst hopen de studenten dat FK spontaan wordt opgepakt door de gemeenschap. Sulvaran: "Samen met andere partijen zoals scholen willen wij meer leerlingen mobiliseren om zich in te zetten voor anderen." Waar Sulvaran en Teixeira naartoe willen is dat stapje voor stapje FK op den duur niet meer weg te denken zal zijn en een algehele beweging wordt binnen de community.

Meer informatie: https://www.facebook.com/FuturoKolorido

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Ondernemers hebben
Verzegelde kassasystemen

De veranderingen voor administratieplichtigen als gevolg van de nieuwe wet Algemene Landsverordering Landsbelastingen is voor veel ondernemers nog steeds onduidelijk. De wet zou per 1 januari 2014 van kracht worden, maar dit is uitgesteld tot 1 augustus aanstaande. Tot die tijd hebben ondernemers nog de tijd om te zorgen voor een verzegeld kassasysteem.

Per 1 augustus aanstaande moeten winkels over een verzegeld kassasysteem beschikken.

Tekst: **Judice Ledeboer** Foto's: **Ken Wong**

Deze wijziging heeft als doel een verbetering en volledige vastlegging van de omzet gevolgd door een efficiëntere en effectievere verwerking van de afdracht van de omzetbelasting en controle door de belastingdienst SBAB. Hoe te voldoen aan de verplichting van een geregistreerd (of fiscaal) kassasysteem is voor veel ondernemers nog steeds niet duidelijk. Controleurs van de SBAB gaan vanaf 1 augustus intensief controle uitoefenen. Bij het niet naleven van de wet zullen er sancties (zie kader) volgen die de ondernemers meer gaan kosten dan het aanschaffen en in gebruik nemen van een verzegeld kassysteem.

Nevita Mezas, consultant en werkend vanuit haar bedrijf JustNeva, geeft ondernemers adviezen over de aanschaf van verzegelde kassystemen en hoe bestaande kassystemen met de minste aanpassing geschikt gemaakt kunnen worden als verzegeld kassysteem. Ze ziet het als haar taak om ondernemers te adviseren over een correcte bedrijfsvoering, ook administratief. Als bestuurslid van de Adeck is ze nauw betrokken inzake het gebied van ondernemerschap. "Veel ondernemers zijn nog niet voorbereid op het aanschaffen en het werken met een verzegeld kassasysteem", zegt ze. "De SBAB stelt niet langer meer uit. De wet wordt van kracht en dan moet iedere ondernemer een verzegeld kassasysteem hebben. Desondanks is het van belang dat een ondernemer voor een kassasysteem kiest dat bijdraagt aan de effectiviteit en winstgevendheid van de bedrijfsactiviteiten."

Op Curaçao zijn ongeveer 14.000 bedrijven. Rond de 6000 bedrijven doen contante verkopen en juist voor hen is deze wet ter verbetering van de controle op het in rekening brengen en afdragen van de OB bestemd. Veel, vooral kleine ondernemers geven bij de verkoop geen bonnen of facturen aan de consument. Er is dus geen 'bewijs' van de verkoop. Het geld wordt vaak nog in een doosje bewaard. De fiscus loopt hierdoor per jaar ruim tien miljoen gulden aan omzetbelasting en inkomsten- en winstbelasting mis, alleen al in de sector van de minimarkets en toko's, waar veel cash betaald wordt.

Volgens de wet moeten alle ondernemingen die iets verkopen, een product of een dienst, een correcte factuur afgeven waarop het volgende op staat vermeld: naam, adres en cribnummer van verkopend bedrijf, volgnummer factuur, datum, omschrijving en aantal van het verkochte product of de verleende dienst, bedrag en OB.

De SBAB begon in 2011 met het project om het systeem te implementeren en ondernemers én burgers te informeren over het nieuwe kassasysteem. Er vond in 2013 zelfs een grote bewustwordingscampagne plaats, maar het lijkt erop dat iedereen alweer is vergeten dat er altijd, bij iedere verkoop van een product of dienst verkoopbonnen moeten worden gemaakt. Ook de consument houdt zich er helemaal niet mee bezig en vraagt bij het kopen van een paar eieren niet om een kassabon. Bij grotere aankopen als een koelkast of auto vindt de consument het wel logisch om om een factuur te vragen en een factuur te krijgen en zal men er ook om vragen als die niet wordt opgemaakt.

Handhaving

(artikel 9 tot en met 14 van het concept Landsbesluit sluiting bedrijfslocatie)

De administratieve sanctie bestaat uit:
1e constatering: een waarschuwing
2e constatering: een last tot herstel van de overtreding
3e constatering: sluiting van de bedrijfslocatie voor driemaal 24 uur
4e constatering: sluiting van de bedrijfslocatie voor zevenmaal 24 uur
5e constatering: sluiting van de bedrijfslocatie voor dertigmaal 24 uur
6e of volgende constatering: sluiting van de bedrijfslocatie voor een kalenderjaar

De periode gelegen tussen twee opeenvolgende constateringen betreft minimaal een kalenderweek. Na een geconstateerde overtreding wordt het toezicht de eerst volgende keer bij de overtreder door twee andere medewerkers van SSBAB uitgeoefend.

Waarschuwing

Een waarschuwing wordt terstond na de constatering van de overtreding in persoon uitgereikt aan de overtreder. De overtreder dient voor ontvangst te tekenen. De uitreiking van de waarschuwing kan op een andere geschikte wijze geschieden.

Uit: Bulletin verzegelde kassa's, uitgegeven door SSBAB in oktober 2013. Dit bulletin is op te vragen bij: SSBAB

tot 1 augustus de tijd verplicht

Om wie gaat het?

Wie zijn er verplicht om een fiscaal kasregistratiesysteem te gebruiken?

Het gaat voornamelijk om (deze lijst is niet volledig, zie Bulletin verzegelde kassa's):

- Detailhandelaren (winkels en verkopers vanuit een marktkraam);
- Exploitanten van horecabedrijven (restaurants, cafés, fastfoodrestaurants, alle exploitanten die spijzen en dranken verkopen, ook dancings, discotheken, hotels en casino's voor zover hun activiteiten uit het verstrekken van spijzen en dranken bestaat;
- Nummerverkoopkantoren en loterijen;
- Persoonlijke dienstverleners (onder anderen kappers, schoonheidsspecialisten, tatoeëerders, masseurs, manicures, pedicures, schoenmakers, goud- en edelsmeden, bioscopen, videotheken, wasserijen en stomerijen).

Meer gedetailleerd wie er verplicht zijn om een fiscaal kasregistratiesysteem te gebruiken is te lezen in het Bulletin, uitgegeven door de SBAB.

Uit: Bulletin verzegelde kassa's, uitgegeven door SBAB in oktober 2013. Dit bulletin is op te vragen bij de SBAB.

Dit heeft meestal te maken met het hebben van bewijs van betaling en garanties op de producten of diensten.

Het invoeren van een verzegeld kassasysteem is volgens de belastingdienst een goede zaak voor alle partijen. De ondernemers zien echter vooral nadelen, maar de SBAB ziet dat anders.

Het brengt voor de staatskas per jaar miljoenen guldens op en de controle van SBAB wordt efficiënter. Voor de ondernemer is het voordeel dat er direct inzicht is in de verkopen en dat de verkopen gekoppeld worden aan hun administratie. Dit scheelt veel tijd en zorgt voor betere beheersing van de bedrijfsactiviteiten. Bij de aanschaf van het kassasysteem kan de ondernemer kiezen uit diverse modellen en hij kan kiezen voor een model en de software die passend zijn bij het bedrijf. De ondernemers die al een kassasysteem hebben, kunnen kijken of hun software gecertificeerd is. Dat kunnen ze navragen bij de SBAB. In dit geval hoeven ze alleen nog een verzegelde printer aan te schaffen.

Veel ondernemers weten niet waar ze moeten beginnen en vinden ook dat ze op kosten worden gejaagd door implementatie van dit kassasysteem. De ondernemer moet ook de tijd nemen om op zoek te gaan naar een verzegeld kassasysteem.

Ondernemers die al een verzegeld kassasysteem hebben - en dan hebben ze dat dikwijls in het buitenland gekocht - kunnen die kassasystemen vaak niet gebruiken. Ze moeten nieuwe gecertificeerde software en soms een compleet nieuw kassasysteem kopen. Ondernemers die nog niets gekocht hebben weten in de meeste gevallen niet welk systeem ze moeten kopen. De verkopende winkels op Curaçao hebben echter goede adviseurs, die de ondernemers kunnen adviseren. Een lijst van de winkels die gecertificeerde software en hardware verkopen is ook op te vragen bij de SBAB.
Bij de implementatie stelde SBAB als pilot 1400 verzegelde kassasystemen en een beperkt aantal printers ter beschikking aan ondernemers die daarvoor waren uitgekozen op grond van een aantal criteria.
"Dat is slechts tien procent van alle ondernemers op Curaçao", aldus Mezas. "De rest van de ondernemers moet het systeem zelf kopen en daar zit het probleem, want het vraagt een investering van 2500 à 5000 gulden en veel ondernemers zijn niet bereid die aankoop te doen. Toch zullen ze dat moeten doen."

Er is een aantal vereisten om een verzegeld kassasysteem te installeren. Allereerst moet het uitgekozen kassasysteem een POS-softwareprogramma bevatten, gecertificeerd zijn door de SBAB en verzegeld zijn door een gekwalificeerde installateur en voorzien zijn van een kassa-identificatienummer. Dit kasregistratiesysteem moet beschikken over een verzegeld fiscaal geheugen, ingebouwd met een epoxy hars of vergelijkbare kunststof, dat niet mechanisch, chemisch, elektromagnetisch of fysiek verwijderd kan worden uit het moederbord zonder onherstelbare schade aan het systeem aan te brengen. En als het kassasysteem kapot gaat moet het systeem gerepareerd worden door een gecertificeerde reparateur.
Uiteindelijk gaat het erom dat het gehele systeem van kopen en verkopen geautomatiseerd wordt om belastingaangifte te kunnen doen.

Mezas: "Het verplichte kassasysteem moet niet gezien worden als een controlesysteem. De ondernemers moeten handel kunnen drijven en per de 15e van de maand belastingaangifte kunnen doen. Vaak komen de problemen als er boekcontrole is en geen goede kassa-administratie. Het verzegelde kassasysteem maakt een kassa-administratie eenvoudiger."

Er zijn ook bedrijven die geen contante verkopen doen en de klant achteraf factureren. In eerste instantie was het de bedoeling dat ook voor deze bedrijven het een en ander op het gebied van boekhoudkundig registreren van verkopen of verleende diensten zou veranderen. Het plan was om geautoriseerde facturen te gebruiken waarop een factuurnummer vermeld staat. Deze factuurnummers zouden van te voren geautoriseerd worden door SBAB en bij controle zou het systeem direct merken of er bijzonderheden plaatsvonden. Voorlopig is dit plan van tafel. Bedrijven die klanten achteraf factureren moeten dat gewoon volgens hun eigen systeem doen, aldus S. Casper, directeur van de SBAB.

De SBAB weet nog niet of er nog meer voorlichtingscampagnes komen voor de ondernemers. De wet treedt sowieso per 1 augustus 2014 in werking en alle ondernemers moeten ervoor zorgen dat ze hun geregistreerde kassasysteem in werking hebben. Bij deze is dus iedereen die verplicht is om een fiscaal kasregistratiesysteem te gebruiken op de hoogte. Het bulletin dat de SBAB heeft uitgegeven is verkrijgbaar bij de SBAB. Hierin staat vermeld wie er verplicht zijn om een fiscaal kasregistratiesysteem te gebruiken. De SBAB komt over een paar weken met een jaarverslag waarin zij de opgebrachte resultaten van deze wet vermelden. De opbrengsten komen ten goede aan het eiland en het doel is om de financiële positie van het eiland te verbeteren.

Consultant Nevita Mezas geeft ondernemers adviezen over de aanschaf van verzegelde kassystemen en hoe bestaande kassystemen met de minste aanpassing geschikt gemaakt kunnen worden als verzegeld kassysteem.

Verhogen van productiviteit

Mens & Werk

Het kost het bedrijfsleven en de overheid ieder jaar steeds meer geld om dezelfde hoeveelheid werk te doen. Dat komt omdat de werknemers een lage productiviteit hebben. In 2008 verscheen er al een rapport waarin duidelijk werd dat de productiviteit omlaag ging, maar er is in de jaren daarna geen positieve verandering gezien.

Tekst: **Judice Ledeboer**

Eind 2011 kwam de TAC in opdracht van het ministerie van Algemene Zaken met een rapport over de ontwikkeling van een op duurzaamheid en stabiliteit gestoelde strategie voor economische ontwikkeling ‘Strategies for sustainable long term economic development in Curaçao’. De conclusie was dat de arbeidsproductiviteit op Curaçao te laag is en omhoog moet evenals het algehele opleidingsniveau en de vaardigheden van beroepskrachten. De werkhouding kan ook wel wat positiever. Curaçao scoort economisch onder de maat; zowel ten opzichte van een groepje ‘benchmark international peers’ (Trinidad, Barbados, Bahama’s en Singapore), maar ook wat betreft het eiland in potentie zou moeten kunnen. Dit onvoldoende presteren is volgens het TAC-rapport ‘direct gerelateerd aan de te lage groei van de productiviteit’.

Arbeidsproductiviteit is een belangrijke indicator voor de welvaart van een land. Een economie met een hoge arbeidsproductiviteit impliceert dat het land ook een hoog bruto binnenlands product heeft per capita, en dus een hoog welvaartsniveau. De meest gebruikte (ruwe) maat voor productiviteit is de arbeidsproductiviteit. Het is een relatieve maat, waarmee men de jaren met elkaar kan vergelijken of waarmee men zich met andere bedrijven of bedrijfstakken kan meten. Als de productiviteit per arbeider hoog is, dan is er relatief minder arbeid nodig. Een hoge arbeidsproductiviteit kan ontstaan door scholing, arbeidsverdeling of specialisatie. Door mensen te specialiseren worden ze bekwamer op dat gebied. En de problemen liggen precies bij deze laatst genoemde punten.

Scholing op Curaçao is een heikel onderwerp. De laatste jaren zijn er veel ‘uitvallers’ en jongelui die hun schoolopleiding niet afmaken. Van de jongeren die wel hun school afmaken is er een groep die niet en een groep die wel wil doorleren. Een deel daarvan gaat naar het buitenland om door te studeren, maar helaas maakt niet iedereen zijn studie af en staan deze jongeren op hetzelfde punt als degenen die niet eens hun school hebben afgemaakt. Ze kunnen niet veel en hebben daardoor minder kans op een baan. Met knip- en plakwerk proberen ze werk te vinden, maar ze zijn meestal niet ‘bekwaam’ op een bepaald gebied en komen zo niet hoger op de ladder. Werkgevers zijn namelijk op zoek naar werknemers met een bepaalde kwaliteit, een expertise. Op financieel gebied, sociaal-maatschappelijk, op het gebied van gezondheid en ook administratief. Er is een enorm tekort aan mensen met een bepaalde kennis zoals actuarissen (experts op het gebied van risico en onzekerheid), maar ook mensen die administratieve en beleidswerkzaamheden uitvoeren met competenties als daadkracht, initiatief, creativiteit en flexibiliteit en die resultaatgericht kunnen werken.

Dit betekent dat het gedrag een grote rol speelt bij het behalen van een hoge productie. Mensen die gestudeerd hebben hebben geleerd om te leven met deadlines (moeten op tijd alles geleerd hebben voor hun examens) en ze hebben geleerd om een goed tijdsmanagement te hebben, want anders krijgen ze de stof niet in hun hoofd die ze moeten kennen voor hun examens. Ze moeten zich ook kunnen concentreren en focussen en belangrijke zaken kunnen onderscheiden van onbelangrijke zaken. Veel mensen die een opleiding gedaan hebben en dan maakt het niet uit op welk niveau, hebben te maken gekregen met bovenstaande factoren. Dat wil nog niet direct zeggen dat ze een hoge productiviteit hebben, maar door een goede begeleiding door de leidinggevende die goed kan aansturen wordt vanzelf de productiviteit verhoogd.

Dat de productiviteit op Curaçao niet hoog is ligt dus niet alleen aan de werknemers, maar ook aan de managers en leidinggevenden die niet goed aansturen en motiveren. Men kan er tegenwoordig niet meer vanuit gaan dat de werknemers precies weten wat ze moeten doen, dus een goede voorbereiding op werkzaamheden, duidelijkheid over de verwachtingen en continu monitoren op de gang van zaken zijn een vereiste. Ook het werken met oude systemen en machines remt de productiviteit. Investeringen op dat gebied zijn noodzakelijk om meer productiviteit te realiseren.

En dan hebben we ook nog te maken met een grote ballast bij werknemers op het persoonlijke vlak. De sociaal-maatschappelijke situatie is niet overal rooskleurig en dat heeft zijn weerslag op het werk en daardoor op de productie van de werknemers. Meer aandacht aan deze problematiek zal helpen om de productie van werknemers te verhogen. Daar zijn allerlei manieren voor: wekelijkse/maandelijkse voortgangsgesprekken met de werknemers, regelmatige functioneringsgesprekken, het inhuren van een vertrouwenspersoon en dan moeten onderwerpen als tevredenheid, problemen op de werkvloer en/of in de persoonlijke sfeer ter sprake kunnen komen. Ook de arbeidsverdeling is van belang. Van de 18e eeuwse Britse econoom Adam Smith is het beroemde voorbeeld van de speldenfabriek. Als elke arbeider een volledige speld zou moeten maken zou hij daar geruime tijd mee bezig zijn. Door nu arbeidsverdeling toe te passen kan elke arbeider zich toeleggen op een bepaald onderdeel van het productieproces. Deze specialisatie stelt hem in staat zich op dat onderdeel te bekwamen waardoor hij een grotere productiviteit vertoont. Het resultaat is dat binnen een gegeven tijdsduur veel meer spelden kunnen worden geproduceerd dan zonder arbeidsverdeling. Dit geeft dus aan dat er meer werk verdeeld en gedelegeerd moet worden. Dat is voor veel mensen nog steeds lastig omdat men niet voldoende vertrouwen heeft in het werk en de integriteit van een ander, ook al is het een collega.

‘If you think education is expensive, try ignorance’

Stel, u koopt een brood dat beschimmeld is of een tv met de spreekwoordelijke ‘sneeuwstorm bij nacht’. Een auto die om de 500 meter afslaat of een spijkerbroek met een kapotte rits. Stel, de schilder of uw tuinman doet maar de helft van het werk. U zult in alle gevallen reclameren en de ondernemer – als het een echte ondernemer is – zal uw product herstellen, vervangen of het werk afmaken, al dan niet na tussenkomst van de rechter. Zover gaan we.

Tekst: **Marcel Truyens**

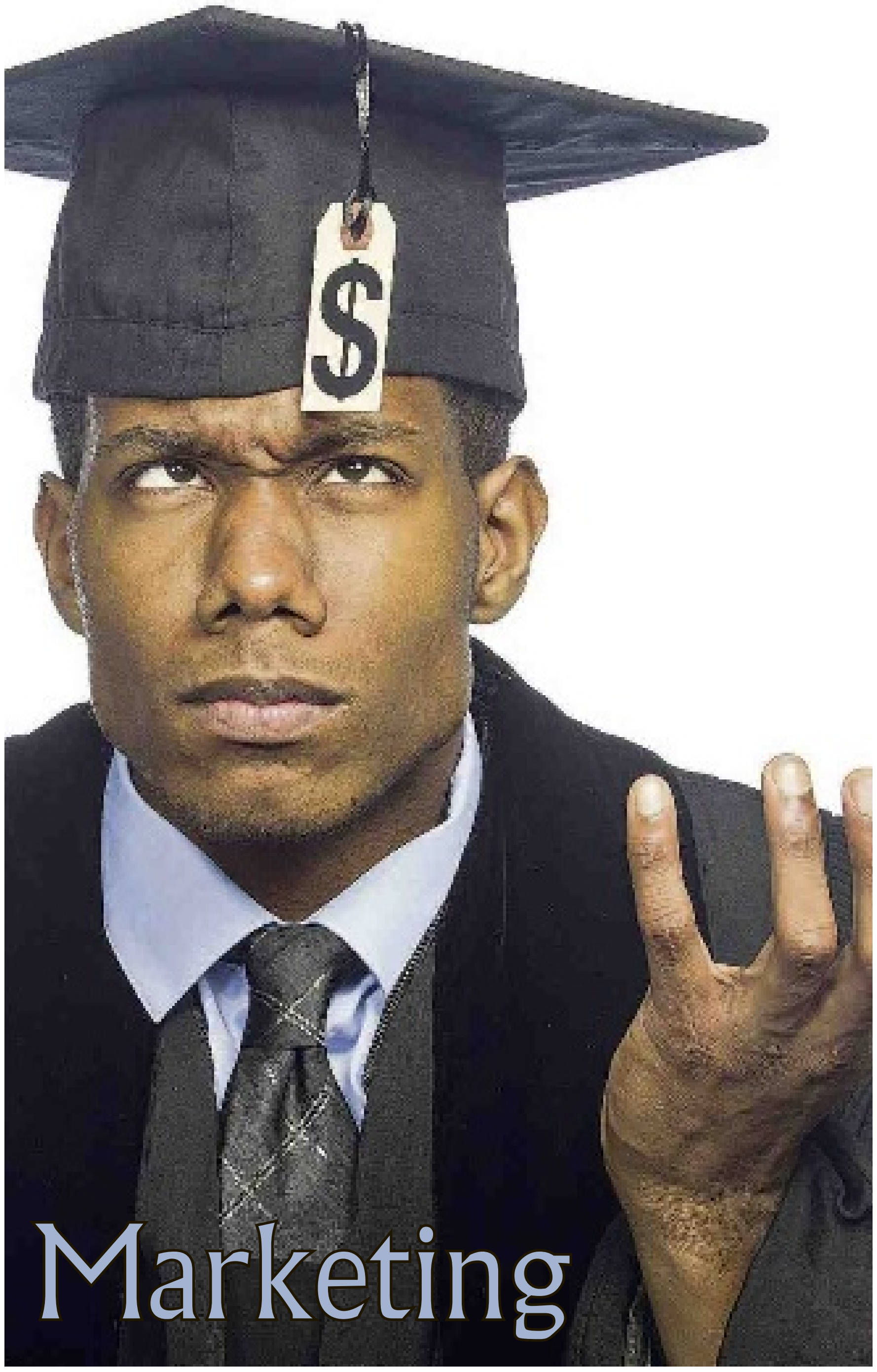

Of stel, u bent de minister van Verkeer en Vervoer en bent belast met het onderhoud van de wegen. Dan zorgt u ervoor dat er binnen het gestelde budget en de planning een ‘biljartlaken’ wordt aangelegd, naar de laatste inzichten met betrekking tot duurzaamheid en veiligheid en met de minste overlast voor de weggebruiker.

Ik heb - voor zover ik weet althans - geen kinderen, ik spreek dus niet uit frustratie of persoonlijke ervaring, dat even voor de duidelijkheid vooraf. Tijdens de een of andere bijeenkomst op het SDK – inmiddels al weer meer dan zo’n 10, 12 jaar geleden – sprak ik de toenmalige gouverneur Goedgedrag die mij op klemmende toon vertelde dat er sprake was van ‘een groot probleem met de jeugd van Curaçao’. Het boeide mij toen niet zo, maar het is me op de een of andere manier toch bijgebleven. De problemen zaten in de drugshandel, de families en het onderwijs. Over welke leeftijdscategorie Goedgedrag het toen had ben ik eveneens kwijt, maar duidelijk is dat we vandaag de dag te maken hebben met een uitpuilende gevangenis, extreme jeugdwerkloosheid en een niet of nauwelijks functionerend onderwijssysteem. Uit pure arrenmoede of machteloosheid roept het VBC tegenwoordig zelfs op de voorpagina dat motivatie belangrijker is dan een diploma en hoopt op deze wijze iets te doen voor de ruim 2200 schoolverlaters en drop-outs die goed zijn voor ruim 37 procent jeugdwerkloosheid, een stijging van 12,5 procent in twee jaar.
We accepteren dus kennelijk dat ons onderwijssysteem dusdanig beroerd functioneert dat het kansloze mensen aflevert. Is het een geldkwestie? Misschien. De onderwijsbegroting schommelt zo rond de 20 procent – dat is circa 330 miljoen gulden per jaar – van de totale overheidsbegroting en misschien is dat te weinig. Misschien is er behoefte aan een forse eenmalige financiële impuls. Tegelijkertijd – en dat is wellicht een aardige indicator – geven we aan Justitie en Sociale Ontwikkeling samen, méér uit dan aan onderwijs.
Al jaren wordt er in onderwijskringen druk gediscussieerd, gedelibereerd en gedebiteerd door al dan niet zelfbenoemde experts, partijpolitiek gedreven figuren, schoolbesturen, adviseurs en consultants. Rapporten vliegen laag door de lucht, de Unesco wordt erbij gehaald en iedereen heeft zo zijn mening over hoe het wel of juist niet moet. De instructietaal lijkt daarbij belangrijker dat het kennisniveau. Intussen gaat het steeds verder bergafwaarts en dat is dus niet iets van de laatste jaren of vanaf het moment van de verzelfstandiging van het land Curaçao; Goedgedrag zag het jaren geleden al aankomen. Hele generaties zitten met een beroerd toekomstperspectief of zijn volledig kansloos. En dat mag je – terwijl we al jaren grof overheidsgeld uitgeven aan de waan van de dag – naar mijn onbescheiden mening tenminste schandelijk, maar desnoods ook misdadig noemen.
Hoe beroerd het werkelijk is, wordt duidelijk als we de berichten horen over de aantallen Curaçaose kinderen die in het buitenland verder willen studeren maar niet of nauwelijks meekomen op het niveau van basisvaardigheden als taalbeheersing en rekenen. Nee, we leiden hier niet op tot raketgeleerde, da’s niet onze ambitie en we hebben die capaciteit en financiële middelen niet, maar een kind dat op hbo-niveau economie, IT of rechten in een buitenland wil studeren moet wel begrijpen wat er in de syllabus staat anders gaat het hopeloos mis.
Intussen is het ministerie van Economische Ontwikkeling met een budgetje van circa 60 miljoen per jaar druk in de weer om – zoals de naam al doet vermoeden – onze economie verder te ontwikkelen. De vraag lijkt echter in toenemende mate wie we straks nog aan het werk kunnen zetten. De samenleving vergrijsd – met oplopende kosten aan pensioenen en gezondheidszorg – en onze jeugd is niet of te slecht opgeleid hetgeen de kans van slagen op het ontwikkelen van nieuwe economische activiteiten minimaliseert. De hieruit voortvloeiende criminaliteit maakt ons land evenmin aantrekkelijk als vestigingsplaats.
We mogen als samenleving niet langer belabberd of zelfs maar middelmatig onderwijs te accepteren. We accepteren dat ook niet van een brood, een auto of stuk weg. We hebben het probleem te lang genegeerd en laten voortkabbelen, terwijl de gevolgen ronduit desastreus zijn.
Na jaren modderen zonder noemenswaardige positieve resultaten is het de hoogste tijd dat de kamergeleerden nu snel met uiterst pragmatische oplossingen komen. Mijn ideeën: besteed om te beginnen het geld daar waar het thuis hoort, in de klas dus, schaf leermethoden aan die hun resultaat bewezen hebben in een taal waarmee onze jeugd iets meer kan dan – excuse my French – slap lullen bij de snèk en investeer in ons lerarenkorps; trek desnoods Cubanen, Colombianen of Amerikanen aan als we zelf niet over de capaciteit of het niveau beschikken. En laat het, als het echt niet anders kan, maar extra geld kosten want ‘If you think education is expensive, try ignorance’.

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao.
E | marcel@stradius.com
W | www.stradius.com

De dienende overheid (3)

Islelly Pikerie verricht een promotieonderzoek naar het effect van drie specifieke beleidsinterventies op het gebied van Good Governance en naar de vraag of Good Governance wel in te passen is in de Curaçaose cultuur. In een serie van enkele artikelen belicht ze verschillende aspecten van Good Governance. Vandaag de dienende overheid (deel 3).

Tekst: **Islelly Pikerie**

De inhoudelijke visie op legitimiteit bij Selznick die vorige week in deze rubriek aan bod kwam, is meteen het belangrijkste verschil met het alternatief dat Habermas (ook in 1992) heeft verwoord in het boek 'Faktizität und Geltung'. Bij Habermas gaat het om procedurele legitimiteit. Dit heeft tot gevolg dat hij een benadering à la Selznick afwijst.
Volgens Habermas, kunnen in de moderne, pluriforme samenleving geen algemeen geldende waarden meer worden geformuleerd. Maar op welke manier kan de legitimiteit van overheidsbesluiten dan wel worden gefundeerd? Het alternatief van Habermas gaat niet uit van de praktische rede, maar van de communicatieve rede. De legitimiteit van overheidsbesluiten is gebaseerd op redelijke en correcte procedures. Zijn uitgangspunt is het discours-principe. Via een discours (daarmee wordt bedoeld onderlinge communicatie die voldoet aan bepaalde voorwaarden) kunnen leden van een gemeenschap overeenstemming bereiken over de inhoud van het positieve recht. Daarbij bestaat een spanning tussen feitelijkheid en gelding.

Verwarrend is wel dat Habermas gelding in verschillende betekenissen gebruikt. Soms gaat het om het beperkte begrip legaliteit (zoals bij Kelsen en Hart), soms om het bredere begrip legitimiteit. Uiteindelijk kan je zeggen dat het bij Habermas gaat om legitimiteit door legaliteit. Vanuit dat andere uitgangspunt gaat Habermas niet op zoek naar basiswaarden zoals Selznick, maar naar de voorwaarden waaronder een dergelijk discours (op basis van de communicatieve rede) kan plaatsvinden. Deze voorwaarden hebben betrekking op een vijftal typen grondrechten. Samen vormen ze de rechtsorde.
De eerste drie typen grondrechten hebben betrekking op de onderlinge relaties tussen vrije en gelijke burgers. Ze betreffen de gelijke rechten van de burgers op subjectieve handelingsvrijheden (klassieke grondrechten), op lidmaatschapsrechten als staatsburger (democratische grondrechten) en op individuele rechtsbescherming.
Bij de typen vier en vijf gaat het om de rol van vrije en gelijke burgers in hun rol als auteur van de rechtsorde.
De rechtsorde is echter niet in staat zichzelf te handhaven zonder politieke macht. Daarom is een politieke orde nodig in de vorm van een staat. Binnen de politieke macht bestaat een onderscheid tussen de communicatieve macht (wetgevende macht) en de bestuurlijke macht (uitvoerende macht). De kern van de rechtsstaat is dat de bestuurlijke macht is gebonden aan de communicatieve macht. Om dit te bereiken onderscheidt Habermas vier rechtsstaatsbeginselen. Hiervan is de volkssouvereiniteit het belangrijkste: het uitgangspunt dat alle politieke macht is afgeleid van de communicatieve macht van de politiek autonome staatsburgers. De andere drie beginselen zijn daarvan afgeleid.
Het beginsel van de individuele rechtsbescherming, die wordt gewaarborgd door een onafhankelijke rechterlijke macht.
Het beginsel van de wetmatigheid van het bestuur en de controle op het bestuur door de rechter en het parlement.
Het principe van de scheiding tussen staat en samenleving.
Bij de laatste drie beginselen moet de kanttekening worden gemaakt dat het hierbij gaat om institutionele voorzieningen en niet om beginselen in de zin van inhoudelijke uitgangspunten.
Nu een vervolg op de beantwoording van de hoofdvraag - een inhoudelijke of procedurele oplossing voor de spanningen binnen de democratische rechtsstaat - door toespitsing op een concreet onderwerp: constitutionele toetsing. Dit aan de hand van de discussie over de rechtsstaat en een drietal wetenschappelijke perspectieven op de democratische rechtsstaat. We kunnen minstens vijf verschillende wetenschappelijke perspectieven onderscheiden: historisch, systematisch, kritisch, thematisch en empirisch. Daarvan behandel ik er drie (de systematische, kritische en thematische benadering) aan de hand van het rechtsstaatsconcept van Scheltema.

Systematische benadering

Een systematische benadering concentreert zich op het begrip (het concept) van de rechtsstaat. Deze benadering probeert na te gaan uit welke verschillende elementen het begrip 'rechtsstaat' bestaat. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen beginselen (de inhoudelijke uitgangspunten) en eisen (de institutionele voorzieningen) van de rechtsstaat. Zo'n systematische benadering is uitgeprobeerd door Scheltema, voormalig hoogleraar in Groningen. In 1989 bestond de Groningse Universiteit 375 jaar. In dat kader is een congres georganiseerd onder de titel 'De rechtsstaat herdacht'. In de bundel voor dat congres heeft Scheltema een poging gedaan te omschrijven wat anno 1989 onder het begrip 'rechtsstaat' wordt verstaan.

Scheltema noemt vier beginselen van de rechtsstaat. Ieder beginsel werkt hij vervolgens weer uit in een aantal eisen van de rechtsstaat. Het eerste beginsel is de rechtszekerheid. Hiermee wordt bedoeld dat het overheidshandelen voorspelbaar moet zijn.
Het tweede beginsel is het gelijkheidsbeginsel. Het houdt in dat de overheid zonder aanziens des persoons handelt.
Het derde beginsel is het democratiebeginsel. Democratie is kortweg een wijze van besluitvorming waarbij alle burgers gelijke mogelijkheden hebben om invloed te kunnen uitoefenen op het overheidshandelen. Bij de formulering van de drie eisen gaat Scheltema uit van een representatieve democratie.

Het vierde beginsel is het beginsel dat Scheltema, bij gebrek aan een betere benaming, het beginsel van de dienende overheid heeft genoemd. Het houdt in dat de overheidsactiviteiten gericht moeten zijn op het bevorderen van het belang van de leden van de samenleving. Waar het democratiebeginsel het uitgangspunt 'government by the people' betreft, gaat het bij het beginsel van de dienende overheid juist om 'government for the people'. Dit beginsel werkt Scheltema uit in twee eisen: de eis dat fundamentele voorwaarden voor een menswaardig bestaan als grondrecht moeten worden gewaarborgd. Het gaat hierbij zowel om de klassieke als de sociale grondrechten;de eis dat de overheid haar werkzaamheden doelmatig en doeltreffend inricht.

Bij deze beschrijving van het rechtsstaatsconcept worden door Scheltema zelf uitdrukkelijk twee kanttekeningen gemaakt. In de eerste plaats lijkt deze opsomming te suggereren dat er een eenduidige relatie bestaat tussen de beginselen en de eisen. In werkelijkheid worden met dezelfde eis vaak verschillende beginselen gerealiseerd. Bovendien overlappen de eisen elkaar soms en wijzen ze soms in dezelfde richting.
In de tweede plaats zegt Scheltema expliciet dat hij zich ervan bewust is dat de door hem onderscheiden beginselen uiteindelijk op filosofische opvattingen over de mens en de vrijheid berusten. Vrijheid is voor hem dus blijkbaar een overkoepelend beginsel dat aan de vier beginselen van de rechtsstaat vooraf gaat.

Jürgen Habermas

Het loonbeslag

De aanhoudende financiële crisis zorgt er ook op Curaçao helaas steeds vaker voor dat mensen hun schulden niet meer kunnen terugbetalen. Een schuldeiser die zijn geld terug wil zien, kan een deurwaarder opdracht geven om beslag te leggen op een deel van het salaris van de schuldenaar (zijnde een werknemer).

Tekst: **William ten Veen**

De schuldeiser heeft daarvoor echter wel toestemming nodig van het Gerecht in Eerste Aanleg van Curaçao in de vorm van (i) een rechterlijk verlof of (ii) een rechterlijke uitspraak. Een dergelijk beslag wordt loonbeslag genoemd. Loonbeslag is een derdenbeslag hetgeen betekent dat er niet rechtstreeks onder de schuldenaar beslag wordt gelegd (bijvoorbeeld op een huis), maar onder een derde (bij een loonbeslag is dat logischerwijs de werkgever van de werknemer).
Iedere werkgever kan dus direct te maken krijgen met een loonbeslag, want de deurwaarder – die belast is met het leggen en effectueren van het loonbeslag – komt dan bij de werkgever langs.
In de praktijk wordt er loonbeslag gelegd als de schuldenaar niet langer zijn financiële verplichtingen kan of wil nakomen.
Het loonbeslag is in dat geval een effectief middel om de openstaande schulden die inmiddels opeisbaar zijn geworden te incasseren. Na het gelegde loonbeslag kan de schuldenaar niet langer over zijn volledige salaris beschikken.
De hoogte van het loonbeslag is wettelijk geregeld. In artikel 7A:1614g Burgerlijk Wetboek van Curaçao ('BW') is in lid 1 bepaalt:
'Beslag onder de werkgever op het door deze aan de arbeider verschuldigde loon is niet verder geldig dan tot een derde gedeelte van het in geld vastgestelde loon. Generlei beperking geldt, indien het beslag dient tot verhaal van onderhoud, waarop hij, te wiens behoeve het beslag gelegd wordt, volgens de wet aanspraak heeft.'
In normale mensentaal houdt het wetsartikel in dat op 2/3 gedeelte van het loon hier op Curaçao geen beslag kan worden gelegd. Dit heet de beslagvrije voet. Al in 1989 is door het Gemeenschappelijk Hof van Justitie uitgemaakt dat onder het loon van artikel 7A:1614g BW het netto loon dient te worden verstaan. Niet alleen op het reguliere maandsalaris, maar ook op de vaste en overeengekomen salariscomponenten kan beslag worden gelegd. Ook het vakantiegeld, vaste bonussen en een 13e maand vallen onder het wettelijke begrip 'loon' zodat ook daarop beslag kan worden gelegd. Onkostenvergoedingen – zoals autokostenvergoeding of een vergoeding voor daadwerkelijke huurkosten van een woning – vallen buiten de beslagvrije voet. Als het beslag dient tot verhaal van levensonderhoud (bijvoorbeeld een alimentatieverplichting) geldt de regel van de beslagvrije voet niet. Bij het niet nakomen van alimentatieverplichtingen – zowel jegens de ex-partner als jegens kind(eren) – kan op het gehele netto loon beslag worden gelegd.
Een werkgever is verplicht om mee te werken aan een gelegd loonbeslag. De deurwaarder betekent het beslagexploot bij de werkgever met daarbij een vragenlijst over het inkomen van de schuldenaar. Deze vragenlijst moet een werkgever binnen vier weken invullen en retourneren. Bij overschrijding van deze termijn loopt de werkgever zelf het risico aansprakelijk te worden gesteld voor de gehele vordering van de schuldeiser op de schuldenaar.
Als gevolg van het gelegde loonbeslag is de werkgever verplicht het salarisdeel dat onder het beslag valt – hierboven hebben we gezien dat zulks 1/3 van het salaris betreft – in te houden op het salaris van de werknemer en over te maken naar de bankrekening van de deurwaarder of rechtstreeks naar de schuldeiser. In het geval de werkgever geen inhouding en afdracht doet, zal het verschuldigde bedrag dat onder het loonbeslag valt tevens moeten worden uitbetaald aan de beslaglegger (de schuldenaar).

Mr William ten Veen is advocaat en partner bij BBV Legal
tenveen@bbvlegal.com

Bestemming Curaçao.

‘Een onverwacht leerzame vakantie’

Naam: Johan Vermeire (67) en Josiane Vermeire (64)

Komen uit: Deinze, België

‘Business or Pleasure?’: ‘Pleasure’

Aantal dagen: Aanvankelijk twee maanden

Verblijven bij: Een woning op Koraal Partir

Tekst en foto: **Roxanne Martha**

Johan Vermeire en zijn vrouw Josiane komen sinds 2009 regelmatig naar Curaçao op vakantie. In april waren ze hier voor de vijfde keer. “Toen mijn man nog werkte, kwamen we steeds gedurende veertien dagen maar sinds hij met pensioen is komen we elke keer twee maanden naar Curaçao”, vertelt Josiane. Johan: “We komen meestal na nieuwjaar en gaan dan terug als het lente is.”

“De eerste keer dat we kwamen, verbleven we in het Plaza Hotel. Onze tweede vakantie zaten we in Papagayo. Nu zitten we in een leuke woning op Koraal Partir. Dat is een stuk goedkoper. Zeker omdat we zo lang op het eiland blijven. We voelen ons erg thuis hier in het huisje. Waarom zou je in een luxe villa gaan zitten terwijl je bijna altijd buiten bent? Het zijn juist de kleine dingen die onze vakantie op Curaçao zo leuk maken. We genieten erg van het vroege opstaan. Dan hoor je de vogels fluiten, de wind die door de bomen ruist.”

“Als we op Curaçao zijn, huren we ook geen auto”, aldus mevrouw Vermeire. “We hebben alle tijd, dus gaan we gewoon met het openbaar vervoer.”

“Maar dat we een goedkoop verblijf hebben en geen auto huren wil echt niet zeggen dat we hier zuinig zijn hoor”, zegt Johan. “Met de inkopen die we doen, dragen we goed bij aan de Curaçaose economie.”

De familie Vermeire geniet dus elke keer ontzettend van hun verblijf op Curaçao. Het stel is vooral trots dat ze niet de typische toeristische vakantie vieren op Curaçao maar juist het eiland ervaren zoals de eilandbewoners het ervaren. Helaas ging het in de laatste paar dagen op Curaçao mis. Meneer en mevrouw Vermeire bezochten een boekhandel op Saliña. Bij het weggaan had mevrouw het afstapje niet gezien. Ze is toen voorover gevallen en brak daarbij haar arm en kreeg ook letsel aan haar rechterbeen. “Daardoor moesten we drie weken langer blijven, want met dit letsel kon ik niet reizen”, vertelt Josiane. “Ik moest van de dokter rust houden.”

“In de dagen na het ongeluk van mijn vrouw heb ik veel geleerd”, zegt Johan lachend. “Ja, hij moest wassen en koken want ik kan dat nu niet”, aldus Josiane. Johan: “Ik weet nu veel meer van het huishouden. Ik kan tegenwoordig heel goed omgaan met een zwabber.”

Het was een zeer spijtig ongeluk van mevrouw Vermeire. Maar juist hierdoor is het stel Curaçao en haar mensen nog meer gaan waarderen. “We hebben gezien dat we hier echte vrienden hebben. Vrienden én buren zijn even langs geweest om te kijken hoe het met ons gaat en hulp aan te bieden.”

“Het ongeluk van mijn vrouw heeft me wel anders doen kijken naar het Sehos”, zegt Vermeire. “Ik volg al vijf jaar het nieuws van Curaçao via internet. Het ziekenhuis is vaak onderwerp van nieuws geweest en het was nooit positief nieuws. Vijf jaar lang lees je dat het ziekenhuis te oud is en er bijna niks goeds aan is. Tja, dan komt het moment dat je er noodgedwongen naartoe moet omdat je vrouw gevallen is. Ik geef eerlijk toe dat het voor mij eerst geen prettig idee was. En toen bleek ook nog dat ze een operatie moest ondergaan. Ik heb toen gezegd dat ik dat liever in België liet doen. In de dagen daarna heb ik er beter over nagedacht en ben ik teruggegaan naar het ziekenhuis en heb mijn excuses aangeboden aan de dokter. We besloten de operatie door te laten gaan en alles is prima verlopen. Tijdens het wachten op de operatie en tijdens bezoeken heb ik ruim de tijd gehad om het ziekenhuis eens goed te bekijken. Het is echt een mooi ziekenhuis. Ik weet dat het voor de bewoners maar een oud ziekenhuis is, maar het is toch een schitterend gebouw. Al die details op de gevel en de pilaren zijn echt prachtig. Ook de ligging is perfect. Het is heel bijzonder dat je vanuit het ziekenhuis uitzicht hebt op palmbomen en de zee. Natuurlijk zijn er functionele dingen die beter zouden kunnen, maar wij zijn toch goed geholpen. Ik hoop daarom dat ondanks alles Curaçao het ziekenhuis zal koesteren en er alles aan gaat doen om het te behouden. Laat het ziekenhuis alsjeblieft niet afbreken.”